

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І.І.МЕЧНИКОВА

Факультет психології та соціальної роботи
Кафедра педагогічної освіти та соціальної реабілітації

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття другого рівня вищої освіти «магістр»

**«Використання інтерактивних технологій навчання у професійній
підготовці фахівців у закладах вищої освіти»**

**«The use of interactive learning technologies in the professional training of
specialists in higher education institutions»**

Виконала: здобувачка денної форми навчання
спеціальність 011 Освітні, педагогічні науки
Освітня програма «Освітні, педагогічні науки»

Бандус Наталія Олексіївна

Керівник: к.пед.наук, доц. Вейландє Л.В.-В. _____

Рецензент: к.пед.наук, доц. Зарішняк І.М. _____

Рекомендовано до захисту:

Захищено на засіданні ЕК № _____

Протокол засідання кафедри
педагогічної освіти та
соціальної реабілітації
№ _____ від _____ 2023 р

протокол № _____ від _____ 2023 р.

Оцінка _____ / _____ / _____
(за національною шкалою, ECTS, бали)

Завідувачка кафедри

Голова ЕК

_____ Вейландє Л.В.-В.

_____ к.пед.наук, доц. Пєнов В.В.

Одеса 2023

АНОТАЦІЯ

Бандус Н.О. Використання інтерактивних технологій навчання у професійній підготовці фахівців у закладах вищої освіти. Рукопис.

Кваліфікаційна робота на здобуття ступеня вищої освіти «Магістр» зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки. Одеса: Одеський національний університет імені І.І. Мечникова, 2023. Рукопис.

У кваліфікаційній роботі висвітлено використання інтерактивних технологій навчання як засобу професійної підготовки фахівців у закладах вищої. У роботі проаналізовано поняття «інтерактивна технологія», «інтерактивне навчання», «технологія навчання».

Вивчення особливостей інтерактивних технологій навчання дозволило розробити та застосувати на практиці заняття з використанням інтерактивних технологій.

У практичній частині наведено результати проведеного дослідження серед викладачів та студентів, яке дало змогу зрозуміти наявність розуміння та зацікавленості серед опитуваних до інтерактивних технологій. Та створити порадник щодо застосування інтерактивних технологій під час навчального процесу.

Ключові слова: технологія навчання, інтерактивне навчання, інтерактивні технології, види інтерактивних технологій

ABSTRACT

Bandus Nataliia. The use of interactive learning technologies in the professional training of specialists in higher education institutions. Manuscript.

A qualificative work for obtaining the higher education Master's degree in the speciality 011 Educational Pedagogical Sciences. Odesa: Odessa I.I.Mechnikov National University, 2023. Manuscript.

The qualification work analyzes the use of interactive learning technologies as a means of professional training of specialists in higher education institutions. The paper analyses the concepts of "interactive technology", "interactive learning", "learning technology".

The study of the features of interactive learning technologies allowed to develop and apply in practice classes with the use of interactive technologies.

The practical part presents the results of the study among teachers and students, which made it possible to understand the understanding and interest of the respondents in interactive technologies. It also made it possible to create a guide to the use of interactive technologies in the educational process.

Key words: learning technology, interactive learning, interactive technologies, types of interactive technologies

ЗМІСТ

АНОТАЦІЯ	2
ABSTRACT	3
ВСТУП	5
РОЗДІЛ I. Теоретичні засади проблеми використання інтерактивних технологій навчання у вищій школі	10
1.1. Інтерактивне навчання як педагогічна проблема	10
1.2. Сучасні інтерактивні технології навчання: сутність та класифікація	17
1.3. Використання інтерактивних технологій у дистанційному навчанні	29
Висновки до розділу I	33
РОЗДІЛ II. Використання інтерактивних технологій навчання у професійній підготовці майбутніх педагогів на прикладі вивчення дисциплін педагогічного циклу	35
2.1 Дослідження досвіду використання інтерактивних технологій у змішаному навчанні	35
2.2.Розробки та використання інтерактивних технологій навчання у професійній підготовці на прикладі педагогічних дисциплін	51
2.3. Рекомендації щодо використання інтерактивних технологій навчання у професійній підготовці фахівців у закладах вищої освіти	68
Висновки до розділу II	74
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	76
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	79
ДОДАТКИ	88

ВСТУП

Актуальність дослідження. Сучасні світові стандарти в освіті наголошують на необхідності готувати висококваліфікованих спеціалістів, які володіють не лише теорією, але мають практичний досвід та володіють новітніми технологіями. Успішність кожного студента у навчально-виховному процесі залежить від умов, які були створені для розвитку таких якостей, як мобільність, гнучкість у взаємодії зі суспільством, критичне мислення, здатність до нестандартного рішення завдань та прийняття відповідальності за них, комунікативні навички, вміння ефективно працювати в команді, та уміння моделювати навчальні та виховні ситуації.

Сьогодення диктує нам свої умови, серед яких важливість активного навчання посідає провідне місце. На сучасному етапі, у закладах вищої освіти особлива увага приділяється розбудові технологічних аспектів підготовки фахівців та впровадженню орієнтованого на результат підходу до навчального процесу, в якому студенти стають активними учасниками власної навчально-пізнавальної діяльності. Викладачі розглядають можливості підвищення рівня залучення студентів до навчання та стимулювання їхньої мотивації до вивчення предмета.

Сучасний навчальний процес у закладах вищої освіти постійно еволюціонує, відображаючи важливість розвитку студентських якостей, необхідних для успішної професійної кар'єри. Особлива увага приділяється розбудові технологічних аспектів підготовки майбутніх фахівців, відтак впровадження інноваційних методів навчання відкриває шляхи до більш активної участі студентів у власній освітній діяльності. Використання інтерактивних технологій на заняттях є одним із засобів досягнення цих цілей, оскільки це сприяє розвитку творчих здібностей та уяви студентів, а також підвищує їхній інтерес до навчального процесу.

Використання інтерактивних технологій у навчальному процесі виступає ключовим компонентом сприяння розвитку творчого мислення та ініціативи серед студентів. Це також сприяє підвищенню інтересу до занять та формуванню навичок самостійного мислення та аналізу. Викладачі, і собі, активно досліджують нові можливості, спрямовані на залучення студентів до навчального процесу. Такий підхід сприяє не лише поглибленню знань, а й розвитку критичного мислення та вмінню працювати в колективі.

Таким чином, використання інтерактивних технологій в освітньому процесі стає невіддільною складовою формування майбутнього успішного фахівця, який володіє необхідними практичними навичками та готовий до викликів сучасного ринку праці.

Вивчення концепції інтерактивного навчання займалися класики-дидакти зарубіжної та вітчизняної педагогіки, а саме: А.Дистервег, Д.Дьюї, Я.А. Коменський. Нашими сучасниками, які розвивають дану тему є Н.П.Волкова, Л.В.Лебедик, О.М.Пехота, С.О.Сисоєва, В.Ю.Стрельников. Адже, швидко змінюються вимоги до фахівців, а тому й результатів навчання. Розробка нових технологій, зміна реалій освітнього середовища робить цю проблему актуальною.

Об’єкт дослідження – професійна підготовка фахівців у закладах вищої освіти

Предмет дослідження – використання інтерактивних технологій у професійній підготовці фахівців у закладах вищої школи

Мета дослідження – дослідити актуальність та важливість використання інтерактивних технологій у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців у закладах вищої освіти та створити рекомендації зі застосування інтерактивних технологій на практиці.

Завдання дослідження:

1. Дослідити сутність поняття інтерактивні технології навчання.
2. Визначити стан проблеми розвитку інтерактивних технологій навчання в українській вищій освіті.
3. Вивчити досвід використання інтерактивних технологій навчання у професійній підготовці на базі Одеського національного університету імені І. І. Мечникова
4. Надати рекомендації щодо впровадження інтерактивних технологій навчання.

Методи дослідження – для досягнення мети використали низку методів: збір даних через теоретичний підхід - аналіз, систематизація та узагальнення інформації з наукових джерел, теоретичне моделювання; емпіричні методи - опитування та анкетування; аналіз результатів дослідження за допомогою кількісних та якісних методів;

Експериментальна база дослідження – дослідження проводилося на базі Одеського національного університету імені І. І. Мечникова. У дослідженні взяли участь 64 здобувачі першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівня вищої освіти та 32 викладачі факультетів романо-германської філології, психології та соціальної роботи (19 з яких це викладачі та 13 студенти-магістри, які мають практику викладання).

Наукова новизна – досліджено можливості використання інтерактивних технологій навчання у змішаному форматі організації навчального процесу.

Практичне значення – на основі виявленого рівня використання інтерактивних технологій у процесі навчання розроблені загальні рекомендації для їх ефективного застосування; створені матеріали для лекційних та семінарських занять з використанням інтерактивних технологій для дисциплін «Педагогіка і психологія вищої школи», «Педагогіка».

Апробація результатів дослідження. Апробація результатів дослідження проходила на: 79-ій звітній студентській науковій конференції Одеського національного університету імені І.І.Мечникова, 24-28 квітня, 2023, Одеса,

Україна; Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні досягнення та перспективи науки та освіти», 15 листопада 2023 р, Житомир, Україна; 3й Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Актуальні аспекти сучасних наукових досліджень» 2023 р.. Токіо, Японія.

За матеріалами зроблено 2 наукові публікації:

Бандус Н. О. Інтерактивні технології в освіті: відкриття нових горизонтів для студентів. Міжнародна наукова-практична конференція «Сучасні досягнення та перспективи науки та освіти» матеріали Міжнародної науково-практичної конференції / Міжнародний гуманітарний дослідницький центр (Житомир, 15 листопада 2023 р). Research Europe, 2023. С. 25-28

Бандус Н. О. Коли студенти навчаються краще: порівняльна характеристика традиційних та інтерактивних технологій навчання // Topical aspects of modern scientific research. Proceedings of the 3rd International scientific and practical conference. CPN Publishing Group. Tokyo, Japan. 2023. Pp. 291-295. URL: <https://sci-conf.com.ua/iii-mizhnarodna-naukovo-praktichna-konferentsiya-topical-aspects-of-modern-scientific-research-23-25-11-2023-tokio-yaponiya-arhiv/>.

Структура магістерської роботи – Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, двох розділів, висновків та переліку використаних джерел до них, загального висновку, додатків. Повний обсяг роботи складає 119 сторінок машинописного тексту, з них 78 сторінки основного тексту. В роботі вміщено 3 таблиць, 19 діаграм. У переліку використаних джерел представлено 68 найменувань (з них 16 – іноземною мовою).

РОЗДІЛ 1. Теоретичні засади проблеми використання інтерактивних технологій навчання у вищій школі

1.1 Інтерактивне навчання як педагогічна проблема.

Сучасна орієнтація освіти на формування компетенцій як готовності та здатності особистості до діяльності та спілкування. У такому разі результат навчання, ефективність залежать від рівня пізнавальної активності, яка є доступною для здобувача. Особистість, у процесі навчання може знаходитися на різних рівнях активності. А.С.Денисюк, Кордунова Н.О. описують репродуктивно-наслідувальний, пошуково-виконавчий, творчий рівні, які розрізняються ступенем самостійності здобувача освіти в отриманні знань [15]. Існує й інша класифікація, де виділяються відтворювальний, інтерпретаторський та творчий рівні активності. Найнижчий рівень характеризує відтворення знань, здатність повторити за зразком, з мінімальним рівнем усвідомленості. Середній рівень пізнавальної активності характеризується бажанням з боку учня розібратися у сутності знання, виявити основні елементи навичок, що дає можливість використовувати їх у складніших, нестандартних умовах, окрім зразка. Високий рівень активності – готовність учня до системного осмислення та розуміння зв'язків між новим та вже відомим, здатність до самостійного пошуку рішень на основі відомого. За результатами усіх видів пізнавальної активності учні отримують знання, навички та досвід «різної якості» [47]. Якщо говорити про результати професійної підготовки, про ефективність формування професійної компетентності як результату то зрозумілим є те, що лише інтерпретувальний та у більшості творчий рівень активності є найбільш результативним та бажаним. Зміна підходу до результатів професійного навчання призвела й до пошуку нових моделей, видів професійного навчання, серед яких інтерактивне навчання посідає головне місце.

Інтерактивне навчання є одним із напрямків активного соціально-психологічного навчання. У словнику термінів і понять сучасної освіти під інтеракцією розуміють «здатність взаємодіяти чи знаходитись в режимі бесіди, діалогу з чимось (наприклад, з комп'ютером) або будь-ким (людиною)» [42]. Як бачимо з визначення, таке навчання дозволяє формування особистістю свого «Я-професійного» через ситуації взаємодії з навколишнім. Саме в останнє десятиліття терміни «інтерактивність», «інтерактивне навчання», «інтерактивні методи та методики навчання» стали з'являтися у статтях та роботах з педагогіки, у розділах навчальних посібників, що описують процес навчання як спілкування, кооперацію, співробітництво рівноправних учасників (С.М.Гончаров, О.А.Комар, О.І.Пометун, В.К.Щербіна, М.Ф.Юсупова та інші). Зазначимо, що сьогодні найчастіше термін «інтерактивне навчання» згадується у зв'язку з інформаційними технологіями, дистанційною освітою, з використанням ресурсів Інтернету, а також електронних підручників та довідників, роботою в режимі онлайн [5][23][26].

Попри на те, що концепція інтерактивного навчання сягає своїм корінням дидактичних досвідів класиків зарубіжної та вітчизняної педагогіки (А.Дистервег, Н.А.Добролюбов, Д.Дьюї, Я.А.Коменський, А.С.Макаренко, І.Г.Песталоцці, В.А.Сухомлинський, К.Д.Ушинський), однак, вона активно досліджується сучасними дидактами (Н.П.Волкова, Л.В.Лебедик, О.М.Пєхота, С.О.Сисоєва, В.Ю. Стрельников).

Термін «інтерактивна педагогіка» був введений Г.Фріцем у 1975, пов'язано це було з інтенсивним розвитком різних сфер комунікації. Нові об'єми та терміни засвоєння інформації вимагали нових шляхів організації навчання. Хоча у радянській дидактиці тривалий час залишалися лише дві концепції пасивного та активного навчання, вже у 80-ті роки можна зустріти описи інтерактивної моделі навчання (В.В.Гузєєв, М.В.Кларін, Є.С.Полат).

Сьогодні, Руденко Н.М. під інтерактивним навчанням розуміє спеціалізовану форму організації навчально-пізнавальної діяльності, яка має конкретні завдання та прогнозовані цілі. Одна з таких цілей полягає у створенні комфортних умов навчання, за яких учень може відчувати свою успішність та інтелектуальну спроможність, що робить процес навчання більш продуктивним та дає можливість розкрити свій потенціал. [39]

В рамках інтерактивного навчання відбувається формування власного досвіду учасників освітнього процесу через взаємодію з навчальним оточенням (педагог, колектив, матеріально-технічна база тощо). На відміну від традиційної моделі навчання, в якій педагог суб'єкт, а учень об'єкт педагогічного процесу, інтерактивне навчання передбачає те, що учень сам уявляє себе активним учасником навчальної діяльності. [34]

На думку А. Панченкова, О. Пометуна, Т. Ремеха інтерактивне навчання – це вид навчання, яке побудоване на взаємодії учня з навчальним оточенням, навчальним середовищем, яке є областю досвіду, що освоюється. Учень стає повноправним учасником навчального процесу, його досвід є основним джерелом навчального пізнання. Педагог не дає готових знань, але спонукає учнів до самостійного пошуку знань [32].

Переваги інтерактивної моделі навчання можна побачити, якщо порівнювати її з традиційним навчанням. Попри те, що під час традиційного навчання викладач транслює вже диференційовану ним навчальну інформацію, самостійно визначаючи навички, які з його точки зору необхідні здобувачу, хоча вони й можуть мати енциклопедичний характер. Однак, їх блоковість, тематичність часто не дає змогу пов'язати їх міждисциплінарно у більші конструкції, які дозволять використовувати їх комплексно у розв'язанні багатозадачних проблем. Проблема неможливості пов'язати зміст свого предмета зі знаннями учнів інших навчальних дисциплін. Неможливість оцінити наскільки глибоко усвідомлена навчальна інформація – це одна з

найпоширеніших проблем сучасної професійної підготовки, на думку більшості викладачів-практиків [45, с. 79]. Тобто традиційна модель дозволяє досягнути лише найпростішого рівня пізнавальної мети. Це підтверджується й аналізом можливостей інтерактивного навчання у досягненні усіх рівнів когнітивних (пізнавальних) цілей за Б.Блумом.

Так, таксономія Б.Блума пропонує 6 рівнів ієрархії цілей навчання.

1. Знання;
2. Розуміння;
3. Використання;
4. Аналіз;
5. Синтез;
6. Оцінювання.

Виходячи з цих характеристик, можна говорити про те, що традиційна модель навчання дозволяє досягти першого та частково другого рівня, активна модель навчання – третього та четвертого, а інтерактивне навчання через можливість взаємодії з суб'єктами, об'єктами навчання – п'ятого та шостого [31].

Попри достатньо велику кількість переваг, інтерактивна модель навчання має проблемні моменти, які потрібно враховувати коли обираємо ту або іншу модель навчання для реалізації цілей. На основі вивчення досліджень О.Пометуна, Л.Пироженко, С.Стеблюка, В.Старости [45, с. 79], [35] можна навести наочно порівняльну характеристику пасивного, активного та інтерактивного навчання, яку ми представили у Таблиці 1.

«Таблиця 1.1.»

Порівняння пасивної, активної та інтерактивної моделі навчання у професійній підготовці

Критерії порівняння	Пасивна модель навчання	Активна модель навчання	Інтерактивна модель навчання
Мотивація	зовнішня (оцінка)	зовнішня (оцінка)	внутрішня (рівень)

	викладача)	викладача) та внутрішня (зіставлення та порівняння з іншими у групі)	домагань, усвідомлення, користі для професійної діяльності)
Позиція викладача	викладач – «джерело» знань, одноосібний керівник процесу; висока суб'єктивність	особистісні та професійні якості одна з умов ефективності результату; значні ресурсні затрати (інтелектуальні, емоційні, часові)	викладач та група (студент) взаємозалежні; особистісні та професійні якості обох суб'єктів навчального процесу впливають на результат; роль організатора, консультанта, фасилітатора
Позиція студента	пасивна (відтворення за зразком, не приймає рішення у встановленні цілей та засобів досягнення)	активна, але залежить від характеристик навчальної групи, викладача	активна, можливість обрати спосіб розв'язання навчальних задач, різноманітність форм виконання
Ступінь та рівень засвоєння матеріалу	невисокий 5-10% знання-розуміння-використання	середній 20-70% знання-розуміння-використання-аналіз	висока 70-90% знання-розуміння-використання-аналіз-синтез-оцінювання
Характеристики організації навчального процесу	індивідуальні форми роботи; методи навчання за репродуктивним, відтворювальним принципом		поєднання колективних та індивідуальних форм роботи; можливість комбінувати усі можливі методи навчання
Контроль над процесом	викладач систематично оцінює навчальні досягнення, проте обмін інформацією незначний.	викладач постійно перевіряє прогрес навчання та забезпечує постійний обмін інформацією, що дозволяє передбачити результати навчання.	контроль опосередкований; участь у контролі викладача та студента; результати менш прогнозовані, індивідуалізовані. Залежні від запиту здобувача; є необхідність постійної корекції

			процесу відповідно до результатів.
Обсяг інформації	значний, незмінний, зв'язаний з програмою; потребує певного часу для освоєння, однаковий для всієї групи.	значний обсяг даних, додаткова інформація для супутніх завдань; гнучкі часові рамки; тривалість навчання визначається обсягом необхідної інформації і бажанням здобувача.	велика кількість даних, обсяг якої визначається індивідуальним запитом і рівнем очікувань; значні часові затрати, оскільки студент самостійно шукає рішення для поставлених завдань.
Вимоги до суб'єктів навчання	стандартизовані, обумовлені вимогами ОПП, програми	обумовлені вимогами активних методів навчання, які використовуються для досягнення цілей	обумовлені вимогами методів навчання, індивідуальними характеристиками суб'єктів навчання, освітнього середовища

Основна відмінність інтерактивного навчання полягає у важливому аспекті цієї моделі – «взаємодії». Ягоднікова В. В. вважає, що ця методика передбачає активне взаємне спілкування та розвиток діалогу, які сприяють розумінню та співпраці, спрямованій на групове вирішення спільних завдань, що мають значення для кожного учасника. Важливо відзначити, що інтерактивне навчання виключає домінування якої-небудь однієї точки зору чи думки, або перевагу одного учасника над іншим. [51].

Під час інтерактивного навчання здійснюється постійна зміна режимів діяльності: ігри, дискусії, робота в малих групах, невеликий теоретичний блок (мінілекція). Це засноване на прямій взаємодії учнів з навчальним оточенням, навчальне оточення, або навчальне середовище, постає як реальність, в якій учасники знаходять для себе область, яку хочуть освоїти. Інтерактивне навчання передбачає відмову від звичної логіки освітнього процесу: не від теорії до практики, а від формування нового досвіду до його теоретичного осмислення через застосування. Досвід та знання учасників освітнього процесу

є джерелом їх взаємонавчання та взаємозбагачення. Ділячись своїми знаннями та досвідом, учасники беруть на себе частину навчальних функцій викладача, що підвищує їхню мотивацію та сприяє продуктивності навчання [50].

І.М.Тягай виділяє такі характерні риси інтерактивного навчання:

- По-перше, це взаємодія осіб, що навчаються, між собою та викладачем, що дозволяє реалізовувати у навчанні ідеї взаємонавчання та колективної мисленнєвої діяльності.
- По-друге, це процес спілкування «на рівних», де всі учасники такого спілкування зацікавлені в ньому та готові обмінюватися інформацією, висловлювати свої ідеї та рішення, обговорювати проблеми та відстоювати свою точку зору.
- По-третє, це навчання «реальності», тобто навчання, засноване на реальних проблемах і ситуаціях навколишньої дійсності. [46].

На думку Петрусевича Ю.А., обов'язковими умовами організації інтерактивного навчання є: довірчі, позитивні відносини між учителем та тими, хто навчається; демократичний стиль спілкування; співробітництво у процесі навчання між учителем та учнями, учнями між собою; стратегія ґрунтується на використанні власного життєвого досвіду та включенні в навчальний процес яскравих ілюстрацій, прикладів і образів; різноманіття форм та методів подання інформації, форм діяльності учнів, їх мобільність; включення зовнішньої та внутрішньої мотивації діяльності учнів. Таким чином, інтерактивне навчання дозволяє реалізувати суб'єктно-суб'єктний підхід в організації навчальних взаємодій та сприяє формуванню активно-пізнавальної позиції учнів, що відповідає актуальним освітнім потребам сучасного освітнього процесу [33].

Підсумовуючи, можна відзначити, що попри недоліки, інтерактивне навчання сприяє стимулюванню активності студентів у процесі засвоєння знань, викликає внутрішній інтерес у майбутніх фахівців, сприяє розвитку їхнього інтелектуального та творчого потенціалу, а також сприяє формуванню

важливих особистісних та професійних якостей. Ці результати досягаються завдяки вдалому вибору методів навчання.

1.2 Сучасні інтерактивні технології навчання: сутність та класифікація

Одним з базових понять нашого дослідження є поняття «інтерактивні технології навчання», тому ми враховуємо за доцільне розглянути вихідні положення технологічного підходу в освіті, та встановити зв'язок з поняттям «інтерактивні методи навчання» яке також набуло поширення у вітчизняних науково-педагогічних дослідженнях наприкінці ХХ століття.

Перш за все потрібно зрозуміти, що саме по собі слово «технологія» не є традиційно прийнятним для педагогіки, але з історичним розвитком педагогічної науки, воно стало невіддільною частиною педагогічної термінології. Саме по собі слово «технологія» (від гр. *techne* – мистецтво, майстерність; *logos* – наука, поняття, вчення) відображає сукупність прийомів та методів, які використовуються для обробки, виготовлення та зміни матеріалів у процесі виробництва. У виробничій сфері технологія визначає систему науково обґрунтованих засобів, способів і алгоритмів, які дозволяють досягти певних результатів та гарантують якість та кількість випущеної продукції [2].

Якщо говорити про початок вживання терміну "технологія" щодо педагогіки, то згідно Н. Корсунської, вперше його використав американець Дж. Саллі у 1886 році. Початок нового етапу у педагогічній практиці відзначився тим, що приблизно у 40-50-х роках минулого століття було впровадженню різноманітні технічні (аудіовізуальні) засоби в процес навчання. Вчені такі як Б. Бархаєв, А. Нісімчук, О. Падалка, І. Смолюк, О. Шпак почали рахувати цей період початком розвитку сучасних педагогічних технологій [2].

На жаль, ми повинні зазначити, що наразі не існує єдиного визначення терміну «технологія навчання». Наприклад, С. Бондар говорить, що навчальна технологія перш за все повинна виконувати певні навчальні дії з можливістю

спілкування між учасниками навчального процесу. Також згідно з його теорією – це також зразок навчального процесу зі зазначеними цілями, проведенням діагностичного, поточного та кінцевого контролю із поділом навчально-виховного процесу на окремі частини [11].

Відповідно до В. Онищука навчальна технологія охоплює знання про методи та прийоми навчання, визначає зміст, характеризує послідовність пізнавальних дій та операцій учнів, а також способи педагогічного керування їх навчальною діяльністю [11].

За визначенням ЮНЕСКО, технологія навчання становить собою комплексний підхід до створення, впровадження та оцінки всього процесу навчання і засвоєння знань. Вона враховує технічні та людські ресурси, а також їх взаємодію, маючи на меті максимізацію ефективності освіти.

Отже, технологія навчання – це комплекс методів, прийомів та засобів, спрямованих на гарантоване досягнення цілей фахової підготовки студентів, що роблять процес керованим, прогнозованим, відтворювальним.

Сьогодні Козинець І. І. виділяє традиційні технології навчання, до яких можна віднести: пояснювальне-ілюстративне, проблемне, програмоване, диференційоване навчання.

Серед сучасних педагогічних технологій дослідники виокремлюють такі: технологія модульного навчання, технології розвивального навчання, особистісно орієнтовані технології, інформаційні технології, технологія дистанційного навчання, ігрова технологія, інтерактивні та інші [13]. Реалізацією концепції інтерактивного навчання є інтерактивні технології.

Проведене вивчення наукової літератури з проблеми використання інтерактивних технологій у професійному навчанні дозволило нам виділити декілька ключових визначень.

Згідно з Н. П. Волковою інтерактивні технології навчання це сукупність способів, засобів та організаційних форм, які активізують взаємодію учасників

навчального процесу через співпрацю та спільну творчість з метою досягнення основних навчальних цілей [9].

В. Гузєєв визначає як характерну рису інтерактивних технологій – реалізацію завдань навчання за допомогою обміну студентами з людьми інформацією, результатами діяльності; отримання досвіду через взаємодію з усіма суб'єктами та об'єктами освітнього середовища та обов'язковий зворотний зв'язок, як результат такої взаємодії [44].

Руденко Н. М. під інтерактивними технологіями розуміє систему правил організації взаємодії викладача та студента у формі навчальних ігор, що гарантують ефективне навчальне спілкування, які створюють ситуацію успіху, взаємозбагачення когнітивної та емоційної сфери досвідом [38].

На думку С. В. Стеблюка, В. І. Старости інтерактивні технології професійного навчання дають можливість використовувати психологічну енергію в освітньому процесі (посилують мотивацію, дають досвід міжособистісної взаємодії, розуміння індивідуальних відмінностей). Інтерактивні технології дозволяють досягти ширших цілей навчання ніж традиційні, через поєднання навчальної мети з індивідуальним запитом на особистісний розвиток здобувача [43].

В. А. Мартинюк описує, що інтерактивні технології сприяють активізації пізнавальних здібностей, оскільки вони залучають учнів до розумової діяльності, взаємодії та змушують висловлювати власні думки. Важливою рисою цього підходу є розвиток творчого мислення [27].

Т. Сердюк описує інтерактивні технології як засіб досягнення поставлених педагогічних цілей через активну взаємодію між учасниками навчально-виховного процесу та освітнім оточенням [40].

На підставі особливостей взаємодії вчителя та учнів у рамках інтерактивних технологій О. Комар визначає таку модель навчання як метод побудови навчального процесу де кожен учень активно взаємодіє з іншими

учасниками процесу навчання. Така взаємодія може відбуватися у різних формах: виконання конкретного завдання, що потребує публічної презентації або якість виконання завдання впливає на результати групи або всього класу [22].

Характеристика процесу взаємодії лежить в основі визначення поняття інтерактивні технології навчання також й у дослідників Л. Пашко та Ю. Миронович: «Інтерактивні технології навчання - це такий творчий процес взаємодії вчителя та учнів, в ході якого відбувається активне спілкування, вільний обмін думок, висування пропозицій та думок в атмосфері зацікавленості, доброзичливості та щирості, результатом якого є спільне розв'язання поставлених завдань» [37].

Акцент на ролі включеності у діяльність кожного учасника роблять у визначенні поняття інтерактивні технології навчання І. Прокопенко та В. Євдокімов - «організація навчального процесу, що заснована на взаємодії всіх його учасників у процесі навчально-пізнавальної діяльності, забезпечуючи колективну (кооперативну) діяльність у класі або групі. При цьому кожен учень знає, що від його діяльності залежить кінцевий результат виконання поставленого перед усім класом завдання, про яке він повинен публічно прозвітувати» [44].

У нашому дослідженні ми розглядаємо інтерактивні технології навчання як набір способів, інструментів та методів, які сприяють досягненню цілей професійної освіти через активну взаємодію між учасниками навчального процесу.

Суть інтерактивної технології навчання полягає в тому, щоб активно залучати учасників навчального процесу до взаємодії, співпраці та спільного творчого вирішення завдань. Але для того, щоб використання інтерактивних технологій було успішним потрібно дотримуватись таких вимог:

- Встановлення позитивних взаємозв'язків - учасники повинні усвідомлювати взаємну вигоду від спільної навчальної діяльності.
- Пряма взаємодія - члени групи мають бути в постійному контакті один з одним.
- Індивідуальна відповідальність - кожен студент повинен освоїти надану інформацію і бути відповідальним за допомогу іншим, але при цьому не виконувати роботу за них.
- Розвиток навичок колективної роботи - студенти повинні взаємодіяти один з одним, навчитися розподіляти завдання та планувати спільну роботу.
- Оцінювання результатів - під час групової роботи необхідно виділити час для аналізу ефективності групи. [10]

Зазначені аспекти сприяють створенню ефективного навчального середовища, де кожен студент може максимально реалізувати свій потенціал.

Інтерактивні технології навчання не можна однозначно класифікувати за єдиною системою. Дослідники розділяють їх на різні категорії. О.Тіхобаєв за основу класифікації бере характеристики учасників взаємодії:

- людина-людина: ігрові технології (ділова, рольова гра), дискусія, мозковий штурм;
- людина-технічні засоби (машина): віртуальна реальність, комп'ютерні ігри;
- людина-машина-людина: дистанційне навчання, телекомунікаційні технології.

Т. Сердюк пропонує систему класифікації на основі основних складових:

- мета навчання: передача інформації, розвиток практичних вмінь, особистісно-професійний розвиток, стимулювання креативності;
- форми організації навчально-пізнавальної діяльності: індивідуальні, парні, групові, колективні;

- методи навчання: засвоєння інформації, вирішення проблем, імітаційні або ігрові методи, дослідницький підхід;
- засоби навчання: орієнтація на співпрацю (людський фактор) або на використання технічних засобів [40].

С.Кашлев пропонує класифікацію за спрямованістю самої інтерактивної технології та можливостями використовувати дані технології для організації навчального процесу (структура заняття):

- технології створення сприятливої атмосфери та організації комунікації;
- технології організації обміну видами діяльності;
- технології організації мисленєвої діяльності;
- технології організації смислотворчості;
- технології організації рефлексивної діяльності;
- інтегративні технології (інтерактивні ігри) [43].

Н.П.Волкова бере за основу форму організації взаємодії учасників навчального процесу та виділяє:

- діалогічно-дискусійні технології навчання – діалог мотиваційний, діалог конфліктний, діалог критичний, діалог-мовчання, діалог-смислотворчий; бесіда; диспут; дискусійна лекційна, дискусія фронтальна, дискусія вільна, керована дискусія, групова дискусія; дебати; мозкова атака;
- технології аналізу ситуацій – метод традиційного аналізу ситуацій (АКС), метод ситуаційно вправи, case-study, метод інцидентів;
- ігрові технології навчання – ділові, рольові, інтерактивні, соціально-психологічні ігри, стимуляційні ігри, квести;
- технології навчання у співробітництві – ротаційні трійки, метод пазл, Метод Діади, метод «Займи позицію», Акваріум, Чотири кути, Метод «закінчи фразу», метод «Мета план», Метод «635», «Шість капелюхів мислення»;

- технологія тренінгу – тренінг презентації, тренінг комунікації, соціально-психологічний тренінг, тренінг особистісного зростання, тренінг сенситивності, методичний тренінг, імітаційний тренінг, практично-професійний тренінг;
- технологія фасилітаційного навчання – «Світове кафе», «Парадигма позитивних змін», «Відкритий простір», «Динамічна фасилітація», «Графічна фасилітація», навчання на досвіді інших, технологія вебквесту;
- інформаційно-комунікативні технології (гейміфікація) - локальні мережеві програми та чати, програми для миттєвої спільної роботи у комп'ютерній мережі через аудіо- та відеоконференцзв'язок; веб форуми (web-based forums), дискусійні списки (discussion lists), гостьові книги (guest books), анкети-форми (questionnaires-forms); електронна пошта, списки розсилання (mailing lists), телеконференції (newsgroups) [9].

Сисоєва С.О., розглядаючи інтерактивні технології як сукупність методів та форм, підібраних для досягнення мети навчання пропонує групувати інтерактивні методи за призначенням та спрямованістю:

- Технології стимулювання та розвитку творчої активності: розвивальні ігри, метод відкриття, ситуації з можливістю вибору, творчі ситуації, навчально-творчі задачі (задачі на комунікативність, на управління, на винахідливість, дослідницькі задачі);
- Технології групового навчання – метод навчання в команді, метод проєктів, навчальний тренінг;
- Діалогові технології – метод дискусії, метод мозкової атаки;
- Ігрові технології – ділові та рольові ігри, імітаційні ігри;
- Технології проблемного навчання – проблемна лекція, вирішення проблемних ситуацій, кейс-метод [41].

Узагальнено усі вивчені нами класифікації інтерактивних технологій ми представили у Таблиці 1.2.

Таблиця 1.2.

Класифікації інтерактивних технологій навчання

Автор, джерело	Основа класифікації	Групи інтерактивних технологій	Види
Волкова Н. П. [9]	на основі форми організації взаємодії учасників навчального процесу	діалогічно- дискусійні технології навчання	діалог мотиваційний, діалог конфліктний, діалог критичний, діалог-мовчання, діалог-смыслотворчий; бесіда; диспут; дискусійна лекційна, дискусія фронтальна, дискусія вільна, керована дискусія, групові дискусії; дебати; мозкова атака
		технології аналізу ситуацій	метод традиційного аналізу ситуацій (АКС), метод ситуаційної вправи, case-study, метод інцидентів
		ігрові технології навчання	ділові, рольові, інтерактивні, соціально-психологічні ігри, стимуляційні ігри, квести
		технології навчання у співробітництві	ротаційні трійки, метод пазл, Метод Діади, метод «Займи позицію», Акваріум, Чотири кути, Метод «закінчи фразу», метод «Мета план», Метод «635», «Шість капелюхів мислення»
		технологія тренінгу	тренінг презентації, тренінг комунікації, соціально- психологічний тренінг, тренінг особистісного зростання, тренінг сенситивності, методичний тренінг, імітаційний тренінг, практично-професійний тренінг
		технологія фасилітаційного навчання	«Світове кафе», «Парадигма позитивних змін», «Відкритий простір», «Динамічна фасилітація», «Графічна фасилітація», навчання на досвіді інших, технологія

			вебквесту
		інформаційно-комунікативні технології (гейміфікація)	локальні мережеві програми та чати, програми для миттєвої спільної роботи у комп'ютерній мережі через аудіо- та відеоконференц зв'язок; веб форуми (web-based forums), дискусійні списки (discussion lists), гостьові книги (guest books), анкети-форми (questionnaires-forms); електронна пошта, списки розсилання (mailing lists), телеконференції (newsgroups)
Кашлев С. С. [12]	за спрямованістю інтерактивної технології та можливостями використання для організації навчального процесу	технології створення сприятливої атмосфери організації комунікації та	вправи на «розігрівання», встановлення контакту, сприймання та розуміння емоційного стану
		технології організації обміну видами діяльності	вправи на вміння слухати, на приймання і передачу невербальної інформації, на прийняття групового рішення, на одержання зворотного зв'язку
		технології організації мислєдіяльності	вправи, в основі яких лежить методика «мозкового штурму»
		технології організації смислотворчості	вправи на діагностику комунікативної компетенції, на розвиток навичок вирішення чи запобігання конфліктам, навичок виконання професійних ролей, на підготовку до типових і проблемних комунікативних ситуацій
		технології організації рефлексивної діяльності	рольові, імітаційні ігри
		інтегративні технології	інтерактивні ігри
Пометун О. І., Пироженко Л.	на основі мети та форми організації	інтерактивні технології	робота в парах, робота в малих групах, карусель, трійках,

В. [36]	навчальної діяльності	кооперативного навчання	акваріум
		інтерактивні технології колективно-групового навчання	мозковий штурм, ажурна пилка, мікрофон, незакінчені речення
		технології ситуативного моделювання	імітаційні ігри, драматизація, рольова гра
		технології опрацювання дискусійних питань	дискусія, кейс-метод, метод ПРЕС
Сердюк Т. В. [44]	за основними компонентами	домінування дидактична мета	інформаційні технології, технології розвитку практичних навчюк, особистісно-професійної сфери та креативності
		технології організації навчально-пізнавальної діяльності	індивідуальні, парні, групові, колективні
		технології за домінуванням методу навчання	інформаційні, проблемно-пошукові, імітаційно-ігрові, дослідницькі;
		технології за домінуванням засобів навчання	орієнтація на людський фактор у взаємодії або акцент на використання технічних засобів навчання.
Сисоєва С. О. [41]	на основі мети та елементів компонування технології	технології стимулювання та розвитку творчої активності	розвивальні ігри, метод відкриття, ситуації з можливістю вибору, творчі ситуації, навчально-творчі задачі (задачі на комунікативність, на управління, на винахідливість, дослідницькі задачі)
		технології групового навчання	метод навчання в команді, метод проєктів, навчальний тренінг
		діалогові технології	метод дискусії, метод мозкової атаки
		ігрові технології	ділові та рольові ігри імітаційні ігри,
		технології	проблемна лекція, вирішення

		проблемного навчання	проблемних ситуацій, кейс-метод
Тіхобаєв О. Г. [44]	на основі характеристики учасників педагогічної взаємодії	людина-людина	ігрові технології (ділова, рольова гра), дискусія, мозковий штурм
		людина-технічні засоби (машина)	віртуальна реальність, комп'ютерні ігри;
		людина-машина-людина	дистанційне навчання, телекомунікаційні технології
Л. І. Чернишова [48]	на основі кількості суб'єктів навчання	Індивідуальні	індивідуальні практичні завдання, участь у науководослідній роботі, наукових конференціях, семінарах, тренуваннях
		Групові	дискусійні (групова дискусія, аналіз ситуацій морального вибору, метод «кейсів», мозковий штурм, презентація, обговорення, дебати), ігрові (ділова, дидактична, сюжетно-рольова, операційна, організаційно-діяльнісна гра), тренінг-методи (соціально-психологічні тренінги та тренінги ділового спілкування, психотехнічні ігри).

Кожна з інтерактивних технологій, виходячи з принципів інтерактивного навчання може виконувати наступні функції:

- Організаційно-діяльнісна – організовує діяльність учасників педагогічного процесу.
- Проектувально-прогностична – передбачає учасниками педагогічного процесу його кінцевих реальних результатів, а також прогноз розвитку учасників педагогічного процесу протягом реалізації освітньої технології.
- Комунікативна - передбачає взаємодію педагога та учнів у процесі обміну інформацією між ними та створення умов взаєморозуміння.

- Рефлексивна – передбачає оцінку об'єктивності кінцевих реальних результатів педагогічної взаємодії відповідно до очікуваних результатів та осмислення досвіду взаємодії.
- Розвивальна – спрямована на створення умов розвитку та саморозвитку учасників педагогічного процесу [1].

Відповідно до загальної мети професійного навчання, змісту заняття, рівня володіння принципами інтерактивного навчання викладач може використовувати інтерактивні технології на різному рівні впровадження в освітній процес:

- Перший рівень (організаційний) є основним робочим рівнем організації діяльності та реалізації діяльності.
- Другий рівень (методичний) складається з окремих розрізнених методів, а прийоми та способи впливу на особистість є елементом технології.
- Третій рівень (формотворчий) пов'язаний з вибором доцільних форм навчання та організації діяльності.
- Четвертий рівень (творчий) ґрунтується на організаційно-діяльнісному підході. Він дозволяє кожному педагогу конструювати та проєктувати свою педагогічну технологію, яка відповідає сучасним вимогам суспільства та науки, враховуючи педагогічні умови, в яких здійснюється процес навчання [24].

На основі характеристик інтерактивних технологій навчання можна визначити й зміни вимог до викладача. Якщо враховувати, що основна роль викладача – організувати взаємодію з учнями, вона вимагає володіння інтерактивною компетентністю, що містить такі вміння:

- визначати стратегію взаємодії з тими, хто навчається;
- організовувати групову роботу;
- керувати груповою взаємодією, створювати «комунікативне поле»;

- керувати розмовою.

Для успішної інтерактивної діяльності на уроці потрібно:

- створити ефективне навчальне середовище та підготувати відповідні матеріали;
- забезпечити психологічну готовність учасників до співпраці на рівних умовах;
- спрямувати студентів не лише на опанування теорії, але й на здобуття практичних знань та досвіду;
- заохочувати всіх до активної участі у діалозі;
- обмежувати кількість учасників, щоб кожен мав можливість висловити свою думку;
- чітко планувати урок та контролювати дотримання регламенту.

1.3. Використання інтерактивних технологій у дистанційному навчанні

У форматі дистанційного навчання на перший план виходять інтерактивні технології навчання ґрунтовані на інформаційно-комунікативних технологіях. Наприклад, активне використання платформ Moodle, Zoom та Google Meet дозволяє викладачу керувати процесом як в синхронному, так і асинхронному режимі.

Досвід використання інтерактивних технологій навчання у дистанційному форматі (О.О.Андреєв, О.І.Огієнко, Л.С. Шевченко) говорить про те, що вони дозволяють підтримати традиційні форми організації навчання у ЗВО – лекції, семінарські/практичні заняття, самостійну роботу студентів. Система дистанційного навчання може підтримувати такі форми навчання: лекції, семінарські/практичні заняття, лабораторні роботи, самостійна робота студентів, консультації, контроль [29; 49].

Лекції дистанційного навчання, на відміну від традиційних аудиторних лекцій, виключають живе спілкування, але шляхом використання гіпертексту, мультимедіа, віртуальної реальності стають більш виразними та наочними. Такі види дистанційних лекцій, як відеолекція, інтерактивна мультімедіалекція розширюють можливості доступу, обхвату матеріалу. Важливим елементом таких лекцій є інтерактивність, що досягається внаслідок програми інтерфейсу, за допомогою якої студент може виконати необхідні дії: здійснити пошук необхідного матеріалу, переглянути ілюстративний матеріал, провести комп'ютерний експеримент, виконати тест самоконтролю і т.д. [17].

Семінари можуть проводитися в дистанційному навчанні за допомогою комп'ютерних відео- і телеконференцій. Найбільш відомими платформами, які забезпечують сьогодні потреби дистанційного формату навчання платформи Zoom, Google Meet, Moodle.

Платформа Zoom. Це найбільш функціональна платформа. Викладач має можливість розділити всіх учасників конференції на групи - окремі «Сесійні зали» («breakout rooms») в середині конференції. Викладач може підключатися до кожної з таких зал. Учасники однієї сесійної зали не чують та не бачать обговорення в інших залах. Така функція дає можливість провести обговорення в парах, групах, командах тощо. Можна зробити розподіл між групами самостійно або автоматично. Налаштування дозволяють автоматично змінювати склад груп та ставити часові обмеження [67].

Також, можна ефективно використовувати дошку Zoom (Whiteboard). Це функція, яка дозволяє учасникам конференції спільно малювати, писати, робити позначки на білому екрані в режимі реального часу [68].

Платформа Google Meet. Один із сучасних способів зв'язку, що дозволяє проводити заняття, коли студент та викладачі перебувають на відстані. У відеозустрічі можуть одночасно брати участь до 150 користувачів. Є можливість демонстрації матеріалів на робочому столі ПК під час занять і

семінарів: під час зустрічі можна надати доступ до свого екрана, щоб показати презентації або іншу інформацію на робочому столі [6].

Платформа Moodle дозволяє систематизувати та зберігати інформацію; генерувати новий навчальний контент; призначати навчальні матеріали необхідної аудиторії; аналізувати дані (компетенції, прогрес учнів).

Система дистанційного навчання Moodle містить широкий вибір інструментів зі створення, покращення та супроводу курсів та їх ефективності. У цій системі кожен викладач має можливість підібрати для своєї дисципліни необхідні йому інструменти для організації навчального процесу.

Система дистанційного навчання Moodle надає користувачам більшу можливість обміну повідомленнями. Для організації спілкування користувач дистанційного навчання Moodle формує власний список співрозмовників. Для пошуку користувачів системи дистанційного навчання Moodle передбачено відповідний механізм. Знайдену людину відповідно можна додати до списку співрозмовників. Можливий також пошук за текстовими повідомленнями [7].

Великою групою інтерактивних засобів, які можна використовувати у дистанційному форматі є соціальні сервіси Інтернету:

- пошукові системи – дозволяють самим визначати напрямок, здійснювати пошук та обирати форму представлення результатів;
- онлайн засоби для збереження посилань на вебсторінки - дозволяють додавати посилання з будь-якого ресурсу, використовувати їх для ілюстрації;
- сервіси для зберігання мультимедійних ресурсів - це різні інтернет-платформи, що дозволяють безкоштовно зберігати, сортувати та обмінюватися цифровими матеріалами, такими як фотографії, аудіо та відеозаписи;
- мережеві щоденники (блоги) - це інтернет-ресурси, де будь-який користувач може публікувати записи на будь-яку тематику;

- вікі (WikiWiki) - це соціальний сервіс, що надає можливість будь-якому користувачеві редагувати текст сайту;
- карти знань (Mind maps) - це спосіб візуалізації процесу мислення за допомогою схематичного зображення;
- соціальні геосервіси - це онлайн-платформи, які дозволяють з високою точністю відображати, маркувати, коментувати та доповнювати фотографії об'єктів на карті Землі. Вони використовують реальні дані, отримані від навколоземних супутників [30].

Всі ці сервіси можуть використовуватись як для обробки навчального матеріалу, так і для представлення результатів самостійної роботи навчання.

Окрім популярних платформ, таких як Moodle, Zoom та Google Meet, все більше уваги привертають системи, наприклад, Lotus Learning Space та REDCLASS.

Система дистанційного навчання Lotus Learning Space пропонує можливість здобувати освіту в режимі, який відповідає гнучкому графіку, сприяючи як самостійному, так і активній участі у навчанні в реальному часі. Вона дозволяє викладачам створювати та редагувати курси в різних програмах та пристосовувати їх за різними потребами викладання. Курси організовані таким чином, що студенти можуть працювати над матеріалами самостійно або брати участь у віртуальних лекціях, дискусіях, а також інтерактивних активностях, які плануються в певні дати і проводяться у реальному часі. Інформація про прогрес студентів, їхні оцінки та активність зберігається та стає доступною викладачам через звіти у будь-який момент. Крім того, платформа сприяє колективним заняттям, включаючи офлайн та онлайн дискусії та чати [23].

REDCLASS - це комплекс засобів для дистанційного навчання, який надає можливість здобувати знання та практичні навички у різних галузях. Використовується для організації корпоративного навчання та підвищення

кваліфікації працівників компаній, системи підвищення кваліфікації фахівців у спеціалізованих центрах та для проведення тестувань студентів як у дистанційному, так і традиційному навчанні. Система призначена для контролю та розвитку знань та навичок у вищих і середніх навчальних закладах. [53]

Висновки до розділу 1

У сучасному освітньому просторі технології навчання, зокрема інтерактивні, стають ключовим інструментом в розвитку ефективної та доступної освіти. Їх вплив виявляється на багатьох рівнях освітнього процесу, забезпечуючи активну участь студентів у навчанні та надаючи можливості для вдосконалення навчального досвіду. Інтерактивні технології є інструментом реалізації концепції інтерактивного навчання.

У нашому дослідженні ми спиралися на визначення інтерактивного навчання як форми організації навчання у якій шляхом взаємодії усіх суб'єктів освітнього процесу (безпосередньо через спілкування або опосередковано через навчальні об'єкти) відбувається формування професійних компетенцій, особистісно-професійного досвіду. Інтерактивне навчання провокує специфічну пізнавальну активність учасників внаслідок використання відповідних технологій, методів та засобів. Характерні риси інтерактивного навчання: взаємодія, взаємонавчання; демократичність відкритість спілкування; навчання у «професійній реальності» через власний досвід; перетворення зовнішньої мотивації навчання у внутрішню з високим рівнем пізнавальної активності, усвідомленості.

Можливості інтерактивного навчання реалізуються через інтерактивні технології. Які відповідно до мети, змісту, характеристик учасників освітнього процесу обирає викладач. У нашому дослідженні ми обрали за робоче визначення наступне: сукупність методів, засобів та форм навчання, що забезпечують реалізацію цілей професійного навчання на основі активної взаємодії суб'єктів освітнього процесу. Ефективність інтерактивного навчання

залежить від об'єднання активностей усіх учасників навчального процесу у контекстній площині (професійно орієнтовані ситуації, задачі). Така орієнтація дозволяє формувати не лише компоненти (знання, вміння та навички), а професійні компетентності. Обов'язковими вимогами для інтерактивних технологій є: встановлення позитивних взаємозв'язків; пряма взаємодія; індивідуальна відповідальність; розвиток навичок колективної роботи; оцінювання результатів.

Результатом дослідження проблеми класифікації інтерактивних технологій навчання було узагальнення основ класифікацій різних авторів та визначення чинних видів інтерактивних технологій у сучасній педагогічній практиці.

На сьогодні існують класифікації: Волкової Н. П. на основі форми організації взаємодії учасників навчального процесу; Кашлева С. С. за спрямованістю інтерактивної технології та можливостями використання для організації навчального процесу; Пометуна О. І., Пироженко Л. В. на основі мети та форми організації навчальної діяльності; Сердюка Т. В. за основними компонентами; Сисоєва С. О. на основі мети та елементів компонування технології; Тіхобаєва О. Г. на основі характеристики учасників педагогічної взаємодії; Л. І. Чернишової на основі кількості суб'єктів навчання.

Окрему увагу було приділено дослідженню можливостей інформаційно-комунікативних технологій інтерактивного навчання для організації навчання в дистанційному форматі. Попри складності реалізації «живого» спілкування та взаємодії у онлайн режимі, активне спілкування забезпечується використанням платформ Moodle, Zoom та Google Meet, Інтернет сервісів. Це дозволяє викладачу керувати процесом як в синхронному, так і асинхронному режимі.

В цілому було встановлено, що впровадження інтерактивних технологій дозволяє організувати професійне навчання на високому рівні ефективності, через активізацію пізнавальної активності, реалізації потенційних можливостей

розвитку суб'єктів навчання. Однак поряд з цим, використання інтерактивних технологій вимагає наявності кваліфікованих викладачів, готових впроваджувати інноваційні методики навчання та здатних до швидкого опанування сучасних інтерактивних сервісів, налаштованих на зміну власної позиції у навчанні.

РОЗДІЛ II. Використання інтерактивних технологій навчання у професійній підготовці майбутніх педагогів на прикладі вивчення дисциплін педагогічного циклу

2.1 Дослідження досвіду використання інтерактивних технологій у змішаному навчанні

Використання інтерактивних технологій навчання стало ключовим елементом сучасного освітнього процесу, який постійно змінюється й адаптується до потреб сучасного світу. В умовах війни, коли пріоритет безпеки населення стає визначальним для всієї освітньої системи, виникає необхідність трансформації освітнього процесу, середовища та залучених технологій навчання. За даними МЗС України на 21 червня 2023 року за кордоном перебуває 8 млн 177 тис. громадян України, це: Польща — 22%, Німеччина — 14,6% та США — 11%. Також багато громадян України знайшли прихисток у Чехії — 7,9%, Італії — 5%, Канаді — 4,9%, Іспанії — 3,4% та Ізраїлі — 2,75%. Майже 33% українців з них це неповнолітні та повнолітні особи, які навчаються [21]. До цього ще слід додати понад 7 мільйонів внутрішньо переміщених осіб, які переїхали до безпечніших регіонів на заході та в центрі країни [57]. Такі умови детермінують специфічний формат організації навчання: очний, дистанційний або змішаний. В залежності від безпекової ситуації на місцях, кожний конкретний регіон України обирає свою організацію освітнього процесу. Так, обмеження діють і для великих густонаселених міст на сході та півдні країни, таких як Херсон, Маріуполь, Мелітополь, населених пунктів Донецької та Луганської областей, які перебувають під окупацією або в стані активних бойових дій.

Згідно зі ст. 49 (Закону України «Про вищу освіту» основними формами здобуття вищої освіти є інституційна (очна (денна, вечірня), заочна, дистанційна, мережева) та дуальна. Особа має право здобувати вищу освіту в різних формах або поєднувати їх. За рекомендаціями Міністерства освіти і

науки України організація освітнього процесу може здійснюватись в очному і дистанційному режимах, або за змішаною формою, що поєднує очний і дистанційний режими [8].

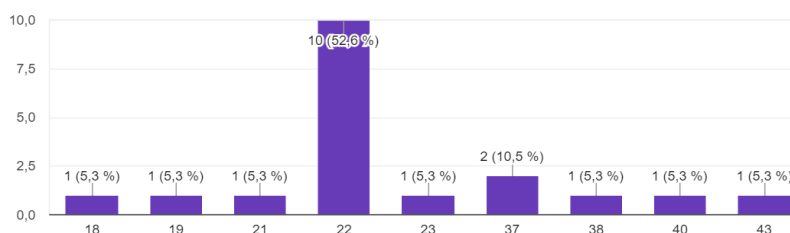
Змішане навчання – це навчання, за якого частина пізнавальної діяльності відбувається в аудиторії під безпосереднім керівництвом викладача, а інша – під час самостійної роботи з електронними ресурсами. Може існувати кілька варіантів змішаного навчання: поєднання очної та дистанційної форми; поєднання різних форматів навчання у межах однієї академічної групи (офлайн заняття під час якого використовуються технології дистанційного навчання, різноманітні форми взаємодії з електронними ресурсами, онлайн-курсами та іншими інструментами); поєднання основного навчального контенту (підручників та навчальних матеріалів) із зовнішніми матеріалами (електронними ресурсами). [19]. За даними анонімного опитування Державною службою якості освіти України із залученням педагогічних, науково-педагогічних працівників та здобувачів освіти закладів фахової передвищої, вищої освіти від 29 серпня 2022 року змішана форма превалює у південних, східних та центральних регіонах [52].

Можна сказати, що з усіх ланок освіти саме ЗВО мають найбільший простір для варіативності моделей навчання з огляду на свідомий вік здобувачів, їхню націленість на результат. Це диктує й нові підходи до варіативного компонування технологій навчання відповідно до обраної форми організації навчання, що відбувалося вже протягом періоду пандемії COVID та воєнного часу. Наявний досвід потребує вивчення узагальнення та можливостей поширення рекомендацій щодо використання різних технологій для покращення якості освіти.

Метою першого етапу нашого експериментального дослідження було вивчення досвіду використання інтерактивних технологій навчання в Одеському національному університеті імені І.І.Мечникова, в якому навчальний

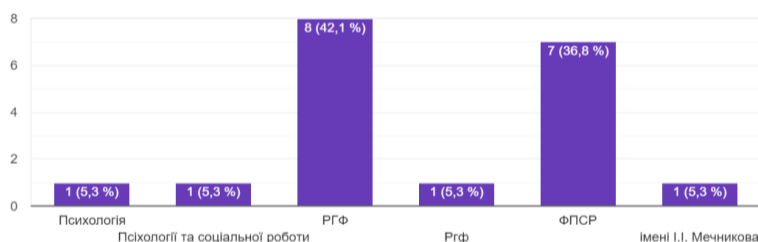
процес організований у змішаному форматі. В опитуванні взяли участь 64 здобувачі першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівня вищої освіти та 32 викладачі факультетів романо-германської філології, психології та соціальної роботи. Нами були розроблені анкети та надіслані до загальних телеграм та вайбер груп у форматі гугл-форм. Обробка даних проводилась за допомогою програми Excel. Результати опитування доступні онлайн, автоматично оброблялися та відображені у вигляді графіків. Наведемо опис якісних характеристик респондентів:

- характеристика респондентів (здобувачі) за віком

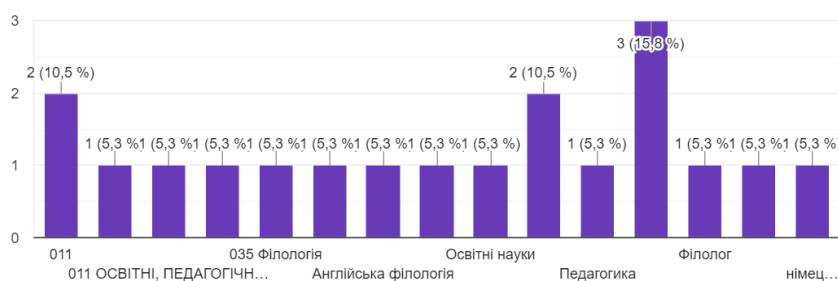
Діаграма 2.1. Розподіл респондентів за віком

- розподіл респондентів (здобувачів) за факультетом навчання

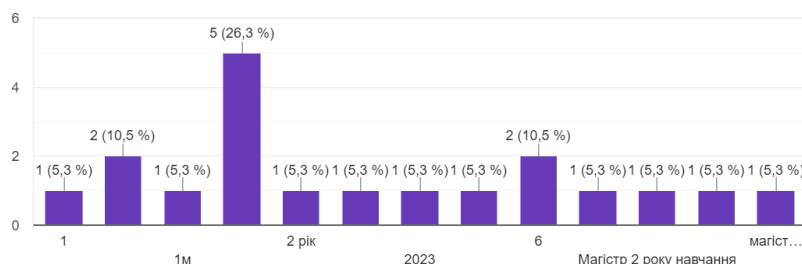
Діаграма 2.2. Розподіл респондентів за факультетом навчання

- розподіл респондентів (здобувачів) за спеціальністю

Діаграма 2.3. Розподіл респондентів за спеціальністю

- розподіл респондентів (здобувачів) за роком навчання

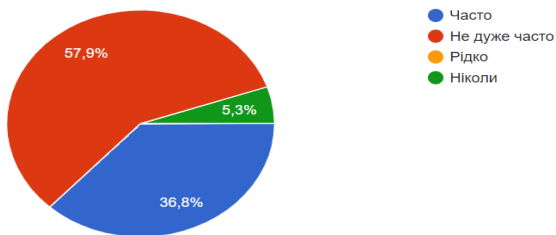

Діаграма 2.4. Розподіл респондентів за роком навчання

Отже, відповідно до результатів в опитуванні взяли участь студенти різного віку, різних спеціальностей, факультетів та років навчання, що робить дослідження більш точним та широким. Адже, таке різноманіття допоможе точніше визначити рівномірність використання інтерактивних технологій на різних курсах, різних факультетах та різними викладачами. Аналіз освітньо-професійних програм спеціальностей: 011 Освітні, педагогічні науки, 053 Психологія, 231 Соціальна робота, 035.41 Германські мови та література (переклад) перша – англійська, 035.43 Германські мови та література (переклад) перша-німецька, 035.51 Германські мови та література (переклад) перша-іспанська, 035.55 Германські мови та література (переклад) перша-французька дозволив визначити дисципліни саме педагогічного циклу, які включені до програми підготовки наших респондентів. На першому (бакалаврський) рівні вищої освіти це: педагогіка, методика викладання іноземної мови та зарубіжної літератури, основи педагогічної майстерності, сучасні освітні технології, педагогічна психологія, соціальна педагогіка та інші. На другому (магістерський) рівні вищої освіти: педагогіка вищої школи, методика викладання іноземної мови й зарубіжної літератури у вищій школі, науково-педагогічна творчість викладача, андрагогіка, професійна культура та імідж менеджера освіти, педагогіка та психологія вищої школи, педагогічна інноватика та майстерність викладача, сучасні освітні, інформаційні та цифрові технології та інші.

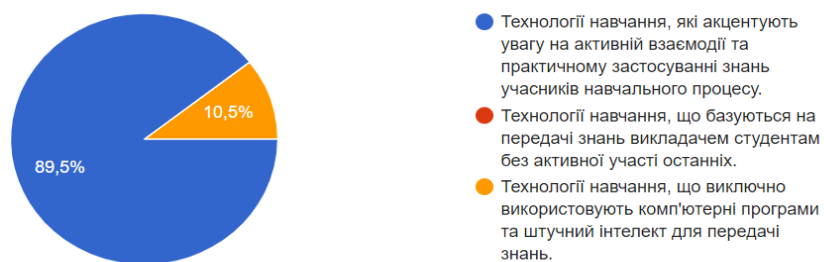
Анкета для студентів складалася з 25 питань відкритої та закритої форми. В опитуванні взяли участь студенти 2-3 курсу РГФ, студенти 1 та 2 року навчання магістратури, спеціальності 011 та 033, 034, 035 (Додаток А). Усі запитання в опитуванні були пов'язані з інтерактивними технологіями в тому чи іншому вигляді. Ці запитання дозволяють досягти мети опитування.

Опитування показало, що студенти розуміють суть інтерактивних технологій та їхню важливість для навчального процесу. Також згідно з відповідями студентів інтерактивні технології часто використовують 36,8% викладачів, не дуже часто 57,9% і ніколи не використовують 5,3% викладачів.

Діаграма 2.5. Частота використання інтерактивних технологій в ЗВО

Одне з питань, яке було спрямовано на визначення суті інтерактивних технологій показує, що більшість студентів (89,5%) знає, що це таке і лише 10,5 % відповіли не правильно, що свідчить про те, що існує потреба в додатковому роз'ясненні цієї інформації.

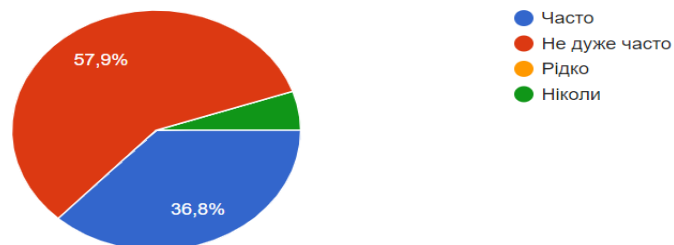

Діаграма 2.6. Сутність інтерактивних технологій навчання.

Висновок з результатів опитування свідчить про те, що більшість студентів (89,5%) має чітке розуміння того, що таке інтерактивні технології. Однак зауважимо, що частка студентів, які відповіли неправильно, є значною.

Це може свідчити про необхідність більш детального пояснення або поглибленого ознайомлення з концепцією інтерактивних технологій серед студентської аудиторії. Можливо, важливо провести додаткові заняття, тренінги або надати додатковий матеріал для кращого розуміння цих технологій. Водночас позитивним є те, що значна кількість студентів розуміє та знайома з інтерактивними технологіями.

Також в опитуванні присутні запитання, які були націлені на виявлення частоти використання інтерактивних технологій викладачами під час їхньої педагогічної діяльності. Згідно з відповідями студентів лише 36,8% часто використовують інтерактивні технології у своїй практиці, 57,9% використовують їх не дуже часто і 5,3% ніколи не використовують інтерактивні технології у своїй діяльності. Це свідчить про те, що викладачі намагаються підвищити рівень ефективності навчання, рівень зацікавленості студентів у

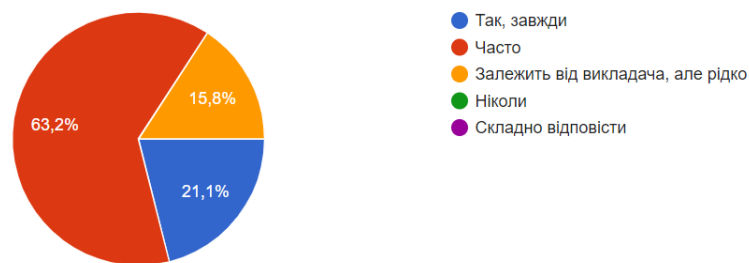
груповій та самостійній роботі.

Діаграма 2.7. Частота використання інтерактивних технологій викладачами

Ця інформація свідчить про те, що, хоча деякі викладачі активно використовують інтерактивні технології у своїй педагогічній практиці, є ще значна кількість тих, хто застосовує їх не так часто або навіть ніколи ними не користується. Це може вказувати на те, що викладачі потребують більшої підтримки, додаткового навчання, щодо використання інтерактивних технологій.

Така низька частота використання може також вказувати на потенційну потребу в розвитку навичок використання цих технологій серед викладацького складу. Однак значна кількість тих, хто вже використовує ці технології, свідчить про те, що викладачі відкриті до їхнього застосування.

Також ознакою того, що викладачі намагаються використовувати інтерактивні технології у своїй роботі є те, що 63,2 % студентів часто мають можливість проявляти активність, власні можливості та самостійність під час занять, 21,1 % завжди мають можливість для цього і лише 15,8 % рідко мають таку змогу.

Діаграма 2.8. Рівень активності студентів під час занять

Ці результати свідчать про те, що більшість студентів (63,2%) відчують, що часто мають можливість проявляти активність, власні можливості та самостійність під час занять завдяки використанню інтерактивних технологій викладачами. Ще 21,1% студентів відзначили, що завжди мають можливість для цього, тоді як лише 15,8% рідко отримують такий шанс.

Ця інформація свідчить про те, що викладачі, які активно використовують інтерактивні технології, створюють сприятливі умови для активної участі студентів у процесі навчання. Вони надають можливість для виявлення та розвитку здібностей студентів, сприяючи самостійності та активному включенню у навчальний процес.

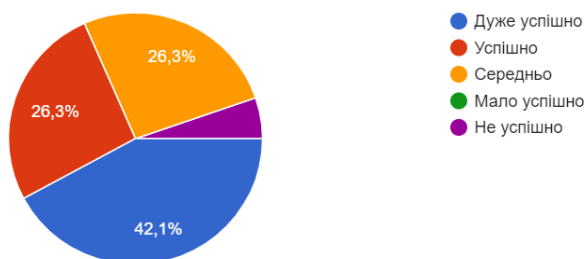
Однак, необхідно також враховувати, що є частина студентської аудиторії (15,8%), яка рідко має можливість проявляти активність під час занять. Це може вказувати на необхідність ширшого застосування інтерактивних технологій або

додаткової підтримки з боку викладачів, щоб забезпечити рівні умови для всіх студентів у процесі навчання.

Окрім цього такі запитання як:

- оцінка ефективності використання інтерактивних технологій навчання у вашому досвіді;
- вплив використання інтерактивних технологій на мотивацію та зацікавленість у навчанні;
- сприяння інтерактивних технологій кращому засвоєнню матеріалу.

Ці питання допомогли визначити чи подобаються інтерактивні технології студентам, чи є вони для них корисними. Адже, якщо студенти не розуміють важливості використання таких технологій, то їхнє застосування буде мало ефективним. Відповідно до опитування, 42,1% студентів вказали, що використання інтерактивних технологій було дуже успішним для них, 26,3% вважають, що загалом це був успішний досвід, 26,3% оцінюють як середньо і

тільки 5,3% думають, що такий досвід був неуспішним.

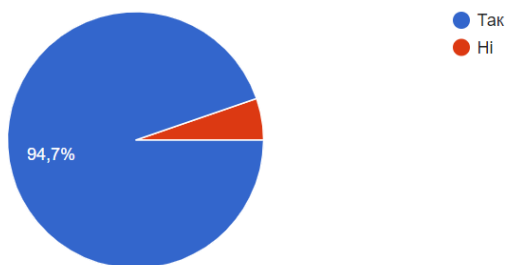
Діаграма 2.9. Оцінка ефективності використання інтерактивних технологій навчання

Це опитування сприяло з'ясуванню ставлення студентів до інтерактивних технологій та їхньої ефективності у навчальному процесі. Згідно з результатами, значна частина студентів (42,1%) вважає використання інтерактивних технологій дуже успішним для них. Ще 26,3% студентів оцінили цей досвід як

загалом успішний, а також така сама частка вважає його середнім за ефективністю. Тільки 5,3% студентів вважають цей досвід неуспішним.

Це свідчить про те, що більшість студентів вважають інтерактивні технології корисними та успішними для себе. Такий позитивний відгук вказує на важливість інтерактивних методів у підвищенні якості навчання та зацікавленості студентів у вивченні матеріалу. Однак, є деяка частина студентської аудиторії, яка вважає ці технології менш успішними, що може вказувати на потребу удосконалення методів їх застосування або на більш індивідуальний підхід до навчання.

Також інтерактивні технології підвищують мотивацію студентів, щодо навчального процесу. Адже, вони мають можливість використовувати свої теоретичні знання на практиці, покращують навички роботи в групах та поліпшують навички комунікації. Тому згідно з опитуванням 94,7 % студентів вважають, що інтерактивні заняття підвищують їхній рівень вмотивованості й лише 5,3 % вказали, що це ніяк не впливає на їхню мотивацію.

Діаграма 2.10. Вплив інтерактивних технологій на мотивацію

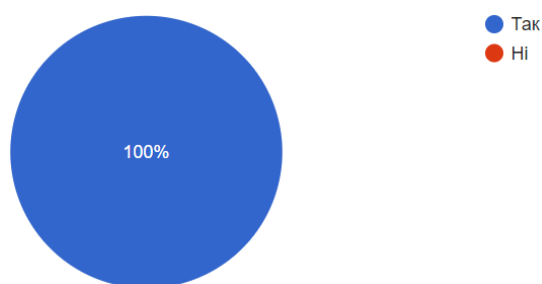
Отже, використання інтерактивних технологій спричиняє посиленню впливу на мотивацію студентів. Ці технології відкривають нові можливості для залучення студентів до роботи, сприяють їхній активній участі та створюють доброзичливе середовище навчання.

Перш за все, інтерактивні технології роблять навчання цікавішим та захопливішим для студентів. Вони дозволяють перенести матеріал з

теоретичного рівня на практичний, допомагаючи студентам краще зрозуміти та запам'ятати навчальний матеріал.

Крім того, інтерактивність сприяє активнішій участі студентів у процесі навчання. Вони можуть брати участь у дискусіях, вирішувати завдання, взаємодіяти з викладачем та іншими студентами через різноманітні інтерактивні платформи. Це стимулює їхню дисципліну, відповідальність та бажання активно брати участь у навчальному процесі.

Окрім того, що інтерактивні технології впливають на мотивацію студентів, вони також мають певний вплив на успішність засвоєння інформації, Згідно з відповідями студентів, 100 % вважають, що інтерактивні технології навчання сприяють кращому засвоєнню навчального матеріалу.

Діаграма 2.11. Сприяння інтерактивних технологій засвоєнню навчального матеріалу

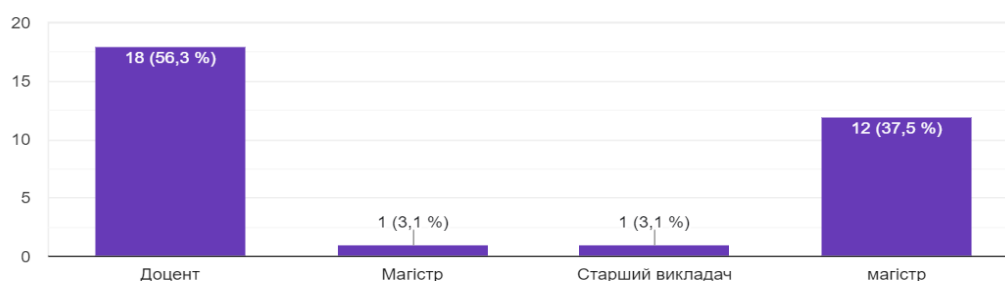
Отже, використання інтерактивних технологій суттєво підвищує рівень засвоєння інформації студентами у навчальному процесі. Ці технології створюють сприятливе середовище для ефективного навчання та дозволяють студентам краще усвідомлювати, розуміти й запам'ятовувати матеріал.

Ми можемо зробити висновок, що використання інтерактивних технологій навчання у форматах офлайн та онлайн виявилось важливим елементом у процесі професійної підготовки студентів у закладах вищої освіти. За допомогою опитувань студентів виявлено, що інтерактивні технології мають свої переваги. Використання інтерактивних технологій сприяє більш активній

взаємодії учасників навчального процесу, сприяє кращому розумінню матеріалу та підвищує зацікавленість у навчанні через безпосередню взаємодію.

Отже, ми можемо зробити висновок, що студенти ставляться позитивно до інтерактивних технологій і розуміють їхню користь та важливість для створення ефективного навчального процесу. Також згідно з результатами опитування ми можемо побачити, що на превеликий жаль, інтерактивні технології ще не досить активно використовуються в університеті, але вони є присутніми, що вказує на їхній розвиток.

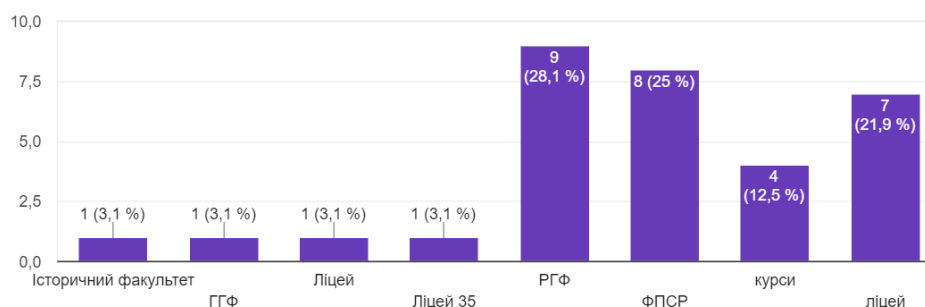
Щодо опитування викладачів, розроблена нами анкета містила 21 запитання (Додаток Б). В опитуванні взяло участь 32 респонденти, 19 з яких це викладачі та 13 студенти-магістри, які мають практику викладання. Наведемо якісну характеристику групи респондентів:

- характеристика респондентів (викладачі) за наявністю вченого звання:

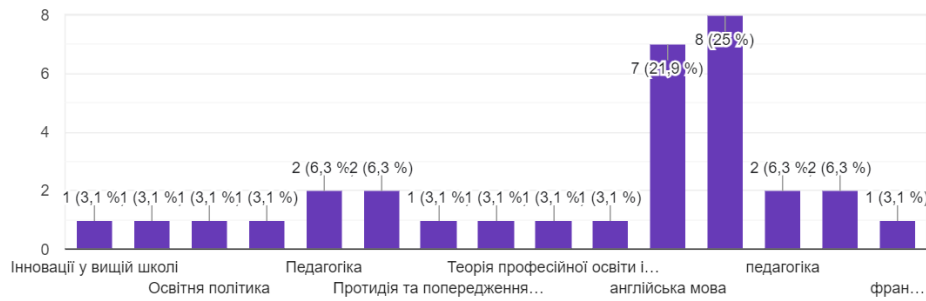
Діаграма 2.12. Розподіл респондентів за наявністю вченого звання

- характеристика респондентів за місцем роботи, факультетом

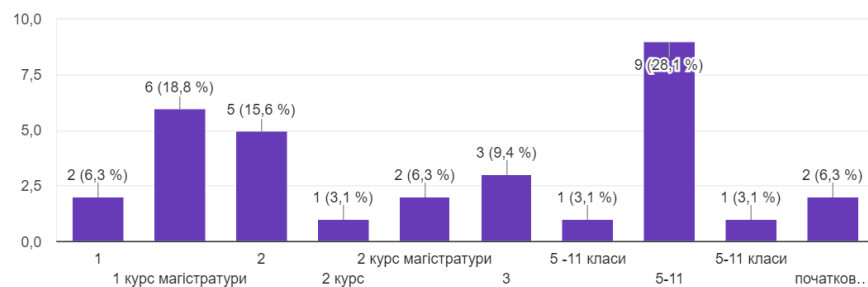
Діаграма 2.13. Розподіл респондентів за місцем роботи, факультетом

- характеристика респондентів за дисципліною викладання

Діаграма 2.14. Розподіл респондентів за дисципліною викладання

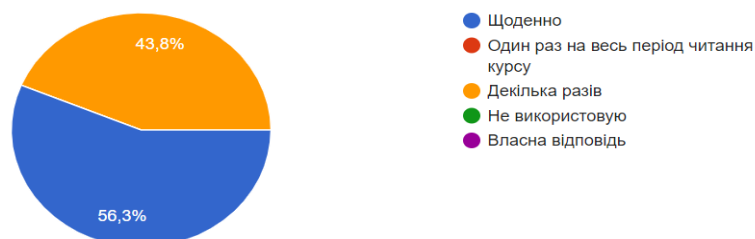
- характеристика респондентів за якісними показниками здобувачів освіти з якими працюють

Діаграма 2.15. Розподіл респондентів за якісними показниками здобувачів освіти з якими працюють

Отже, відповідно до поданої вище інформації, ми можемо зробити висновок, що в опитуванні взяли участь респонденти, які практикують інтерактивні технології в доволі різних напрямках. Це допоможе зрозуміти чи впливає вік студентів, місце роботи на можливість використання інтерактивних технологій. Адже учасники опитування працюють в університеті, ліцеях та на курсах іноземної мови.

Всі питання в опитуванні були пов'язанні з інтерактивними технологіями та були націлені на визначення того, чи застосовують їх опитувані у власній практиці. Відповідно до відповідей респондентів всі вони використовують інтерактивні технології у своїй роботі, а саме 56,3 % відповіли, що використовують такі технології щоденно, а 43,8 % відповіли - декілька разів. Це

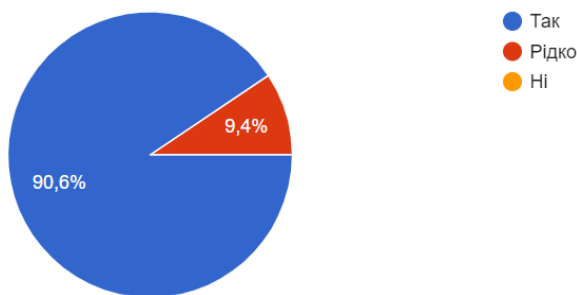
свідчить про широке використання таких технологій серед опитуваних, що підтверджує їхню важливість та актуальність у сучасній професійній діяльності.

Діаграма 2.16. Частота використання інтерактивних технологій у діяльності респондентів

Також для того, щоб досягнути мети опитування були поставлені так питання як:

- Чи є зацікавленість інноваціями у педагогічній діяльності?
- Чи консультуєте Ви своїх колег та студентів з питань використання інтерактивних технологій навчання у їх професійній та навчальній діяльності?
- Чи можете Ви назвати колег, до яких можете звернутися за консультацією щодо використання інтерактивних технологій у власній професійній діяльності?

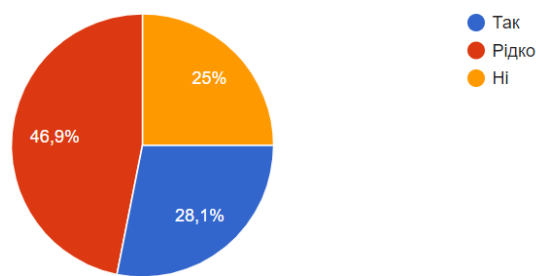
У сучасному освітньому середовищі зацікавленість у використанні інтерактивності в педагогічній діяльності є ключовою для досягнення успіху. Впровадження новаторських методів та технологій не лише збагачує процес навчання, але й стимулює активність студентів та сприяє їхньому ефективному засвоєнню знань. Отже, розгляд питання про зацікавленість інноваціями є важливим для визначення перспектив розвитку освіти та підвищення її ефективності. Відповідно до відповідей респондентів 90,6 % часто виявляють зацікавленість до нововведень в освіті, а 9,4 % роблять це рідко.

Діаграма 2.17. Зацікавленість інноваціями в освіті

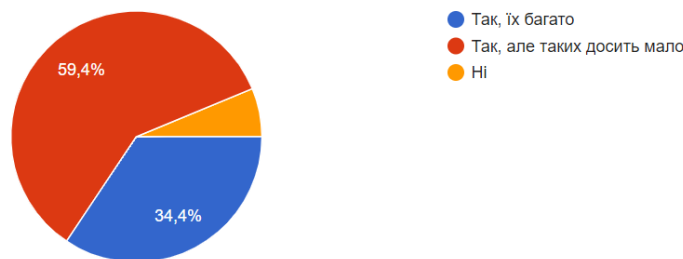
За результатами опитування можна зробити висновок, що переважна більшість респондентів часто виявляють зацікавленість у використанні інновацій в освіті. Це свідчить про високий рівень готовності до впровадження новаторських методів та технологій у педагогічну діяльність, що сприяє підвищенню ефективності навчання та розвитку освітнього процесу. І хоча лише 9,4% респондентів роблять це рідко, це вказує на те, що є певний потенціал для просування в цьому напрямку серед тих, хто менше активний у застосуванні інновацій.

Удосконалення навчального процесу та підвищення професійного рівня викладачів та студентів сьогодні нерозривно пов'язані з використанням інтерактивних технологій. Консультації у цій сфері стають важливою складовою успішного навчання та професійного росту. Але на жаль викладачі та студенти в більшості рідко (46,9 %) консультують своїх колег, 28,1 % роблять це часто і 25 % взагалі не займаються консультаціями.

Діаграма 2.18. Частота консультацій щодо використання інтерактивних технологій

Також окрім цього важливий показник того чи є колеги, які займаються впровадженням інтерактивних технологій у свою педагогічну практику і чи можуть вони надати певні поради з цього питання. Відповідно до опитування 59,4 % відповіли, що такі колеги є, але їх мало. 34,4 % вважають, що є багато професіоналів, до яких вони можуть звернутися по допомогу і 2 % вказують, що таких людей немає зовсім.

Діаграма 2.19. Підтримка у використанні інтерактивних технологій

Згідно з опитуванням ми можемо побачити, що необхідність консультацій з використання інтерактивних технологій у педагогічній діяльності визнана, але є деякі розбіжності у рівні доступності колег для отримання порад та підтримки. Більшість респондентів (46,9%) рідко звертаються до своїх колег з цього приводу, і це може вказувати на погану комунікацію чи обмін досвідом у цій сфері. Однак, майже третина (28,1%) робить це часто, що свідчить про певний рівень взаємодопомоги та співпраці.

Попри це, інші важливі дані показують, що понад половина опитаних (59,4%) вважають, що є колеги, які застосовують інтерактивні технології, але їх кількість обмежена. Також є 34,4%, які стверджують, що у них є багато фахівців, до яких можна звернутися за підтримкою у цьому напрямку. Тільки 2% вказали, що таких колег немає зовсім. Ці дані свідчать про наявність певної бази для консультацій та обміну досвідом, але також вказують на потребу у розвитку мережі співробітництва для підтримки викладачів та студентів у використанні інтерактивних технологій.

Окрім цього існують інші показники, які впливають на ефективність використання інтерактивних технологій в освіті. А саме переваги та недоліки застосування інтерактивних технологій в освіті. Згідно з опитуванням, то перевагами інтерактивності є підвищена активність усіх присутніх (78,1 %), стає більш зрозумілою тема (68,8 %), з'являється можливість одразу опрацювати те, про що говорили (50 %), групова робота дає можливість побачити один одного в іншому світлі (21,9 %), викладач стає більш відкритим для студентів (28,1 %),

позитивна атмосфера на занятті (53,1 %), викладачі отримують задоволення від власної діяльності (40,6 %). Але, на жаль, деякі респонденти вказали і на недоліки використання інтерактивних технологій, а саме витрачається багато часу на занятті, тому частина матеріалу залишається нерозглянутою (43,8 %), потребується багато зусиль для підготовки до такого заняття (75 %), не всі готові до інтерактивної взаємодії (50%), вимагає відповідної матеріальної бази (53,1 %), без знання теоретичного матеріалу студенти не можуть взяти участь в такому занятті (40,6 %).

Опитування виявило широкий спектр переваг інтерактивних технологій у сфері освіти. Більшість респондентів підкреслили позитивний вплив на активність студентів, засвоєння матеріалу та можливість миттєвої практичної роботи над вивченням. Також було відзначено створення позитивної атмосфери та задоволення як від викладання, так і від отримання знань. Однак, було виділено і недоліки. Частина респондентів вказала на зусилля, яке потрібно для підготовки до інтерактивних занять, а також на необхідність певної матеріальної бази та знання теоретичного матеріалу перед участю у таких заняттях. Деякі зазначили, що не всі студенти готові до такої взаємодії та можуть не бути готовими до інтерактивної форми навчання. Важливо розглядати як переваги, так і недоліки інтерактивних технологій, адже це допомагає зрозуміти, як краще використовувати їх, мінімізуючи негативні аспекти для підвищення ефективності навчання.

Результати дослідження вказують на важливість використання інтерактивних технологій у сфері освіти та одночасно викликають усвідомлення складнощів у впровадженні та адаптації їх до змішаного режиму навчання. Одним із ключових висновків є визнання нестачі готових розробок та тимчасових витрат на їхню підготовку. Ця проблема наголошує на необхідності створення банку даних розробок у педагогічних дисциплінах.

Для подолання цих складнощів, дослідження рекомендує розвиток програм підготовки майбутніх викладачів, спрямованих на вивчення та використання інноваційних технологій ще на етапі їх професійної підготовки. Такий підхід дозволить забезпечити майбутніх педагогів необхідними навичками для розробки та ефективного використання новаторських підходів у навчальному процесі.

Крім того, варто розглянути можливість відкриття центрів інноваційних технологій навчання у закладах вищої освіти. Такі центри стануть платформою для обміну досвідом та розробки інноваційних педагогічних підходів, сприяючи не лише розвитку технологій навчання, а й поширенню цих знань серед викладачів та студентів.

Отже, інтеграція інтерактивних технологій у навчальний процес вимагає системного підходу та колективних зусиль у створенні ресурсів, підготовці кадрів та розвитку освітньої інфраструктури для успішного переходу до нових форм навчання.

2.2. Розробки та використання інтерактивних технологій навчання у професійній підготовці на прикладі педагогічних дисциплін

В умовах стрімкого розвитку та технологічних змін, що відбувається у світі, надзвичайно важливим є оновлення методів та змісту викладання педагогічних дисциплін. Сучасна організація професійної підготовки вимагає чіткого розуміння технологій та теорій. Використання інтерактивних технологій у викладанні педагогічних дисциплін відкриває студентам широкий доступ до нової інформації та створює нові можливості для їхнього розвитку в різних сферах. Цей підхід не лише підвищує мотивацію студентів до навчання, але і розширює можливості самостійної роботи. Навчальні технології, орієнтовані на інтерактивність, допомагають створити цікаві заняття та зробити навчальний процес більш ефективним та дієвим в умовах різних форм організації навчання.

В сучасних реаліях (пандемії COVID-19, воєнного стану) відбувається стрімкий розвиток інтерактивних технологій та впровадження їх у навчальний процес. Вчителі в школах та викладачі у ЗВО починають активно впроваджувати новаторські методи навчання. Зокрема, дуже популярним стає використання відео та аудіозаписів, демонстрація презентацій, використання таблиць та іншого навчального матеріалу за допомогою мультимедійних дощок. Сучасна практика використання інтерактивних технологій у процесі викладання педагогічних дисциплін дозволяє здобувачам спочатку отримати досвід участі, а потім показує можливість впровадження таких технологій у власній професійній діяльності. Тобто ми отримуємо подвійний ефект – підвищується ефективність професійної підготовки та прогнозується подальше поширення інтерактивних технологій у педагогічній діяльності.

За результатами проведеного опитування ми з'ясували, що потреба у використанні інтерактивних технологій навчання є досі високою як з боку здобувачів освіти, так й ця потреба визнається викладачами. Викладачі у більшості використовують власні розробки, але таке впровадження має несистемний характер, відсутнє єдине методичне супроводження та системне планування, яке є особливо важливим у змішаному форматі навчання, де самостійна робота студентів є базою для опанування навчальним матеріалом. Для більш детальної розробки рекомендацій щодо впровадження інтерактивних технологій професійної підготовки майбутніх педагогів ми обрали цикл педагогічних дисциплін. Нами було розроблено цикл занять з курсів «Педагогіка» та «Педагогіка і психологія вищої школи» зі застосування інтерактивних технологій, охопивши тим самим етапи підготовки на першому (бакалаврському) та другому (магістерському) рівнях вищої освіти.

Проведений аналіз у §1.2. наявних класифікацій інтерактивних технологій дозволив виділити найбільш придатні саме для завдань цих курсів. Серед таких технологій: для лекційних занять – лекція-візуалізація, лекція пресконференція,

«перевернутий клас», лекція зі заздалегідь запланованими помилками; для проведення семінарських/практичних занять - «Мікрофон», «Аналіз ситуації», «Займи позицію», «Спільний проєкт», «Дерево рішень», «Рольова гра», «Ток-шоу», «Два-чотири – всі разом», «Акваріум», «Мозковий штурм».

Аналіз робочої програми з курсу «Педагогіка» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 035.41 (43, 51, 55) дозволив нам обрати теми для розробки занять з використання інтерактивних технологій. Їх впровадження відбувалося під час проходження асистентської практики з 20.10.2023 по 17.11.2023р.

Однією з основних форм роботи у ЗВО є лекція. Для викладача ЗВО лекція – обов'язковий навчальний захід, що має свої рамки, що має загальновідомі дидактичні та виховні принципи та цілі. Але, очима студентів, сучасна лекція повинна породжувати спільну діяльність, смислотворчість. Це можливе шляхом впровадження інтерактивних технологій.

Бондарчук Л.В. виділяє три основні переваги, що досягаються при застосуванні інтерактивних прийомів на лекції:

- для студентів – відтворюючи суть лекції, вони краще та на більш тривалий період запам'ятовують навчальний матеріал, а те, як викладач оцінює їхню роботу, дозволяє зрозуміти, що вони зрозуміли, а що ні;
- для викладачів – зворотний зв'язок зі студентами дозволяє покращити лекцію, зробити її більш зрозумілою. Це може бути й пряме питання: «Ви хочете, щоб я говорив повільніше?», і питання щодо суті матеріалу, коли відповіді студентів дадуть зрозуміти, який аспект лекції потребує більшої уваги;
- для освітнього процесу – виникнення взаємодії – коли викладач не лише аналізує діяльність студентів, а й змінює свою діяльність відповідно до зроблених висновків, а потім і студенти починають поводитися по-іншому,

не бажаючи бути пасивними слухачами, що прискорює та покращує освітній процес [4].

Сьогодні у педагогічній практиці розробляється методика проведення таких інтерактивних лекцій як проблемна лекція, лекція із заздалегідь запланованими помилками, лекція-пресконференція, бінарна лекція, лекція-дискусія, лекція-бесіда, лекція візуалізація та інші [18]. В рамках нашого дослідження ми обрали такі види як: лекція-візуалізація, лекція пресконференція. Запропонована технологія лекція-візуалізація була впроваджена для розділу "Дидактика – теорія навчання та освіти. Сутність процесу навчання. Закономірності та принципи навчання". Щоб провести цю лекцію в онлайн форматі, ми використали інформаційні технології, зокрема Google Jamboard. Однією з переваг використання програмного забезпечення Google Jamboard є можливість легко переглядати процес викладання під час заняття, вносити корективи, додавати ілюстрації та включати студентів у обговорення.

Після лекції ми здійснили обговорення зі студентами щодо переваг та недоліків цієї інтерактивної технології та розглянули можливості її застосування під час педагогічної практики. Разом ми визначили наступні рекомендації:

- демонстрація презентації має бути епізодом лекції, а не основною її частиною. Доцільно використовувати презентації епізодично на різних етапах лекції – на організаційному етапі (формулювання теми, представлення плану лекції, актуалізація базових знань та умінь тощо); на основному етапі (виділення головного, цілісне подання матеріалу у вигляді графіку, таблиці, схеми тощо); на етапі підбиття підсумків;
- лектор залишається головною дійовою особою лекції, презентація не замінює та не дублює викладача, до неї не вносяться визначення, концепції, їх докази

– все це має бути послідовно викладено та записано конспективно на дошці за допомогою Google Jamboard;

- найбільш доцільно застосовувати лекцію-візуалізацію: для посилення наочності; для посилення доступності викладу навчального матеріалу; там де зміст матеріалу переважно теоретичний, базується на поясненні висновків, аргументів, з великою кількістю фактичного матеріалу;
- ефективність лекції-візуалізації залежить від вміння лектора правильно методично будувати матеріал для слайдів, володіти ресурсами для оформлення.

Тема «Методи й засоби навчання, їх класифікація. Прийоми навчання» була проведена з використанням технології лекції пресконференції. Відповідно до методики проведення, на початку лекції, після оголошення теми та основних завдань даної лекції, ми запропонували студентам сформулювати питання з даної теми, які цікавлять їх спираючись на досвід власного навчання у закладах середньої освіти, з перспективою проходження педагогічної практики вже у ролі викладача. Далі було надано 3-5 хвилин на формулювання питань та надсилання їх до загального чату (лекція проходила у дистанційному форматі). На основі наданих запитань були сформульовані загальні питання, які розглядалися вже під час самої лекції. Виклад матеріалу будувався не як відповідь на кожне поставлене запитання, а у вигляді зв'язкового розкриття теми, у процесі якої були надані відповіді. На завершення ми провели оцінку запитань – рівень охопленості, напрямки інтересів, аналіз власного досвіду. Студентам також було надано можливість анонімно оцінити повноту відповіді на власне запитання. Після обговорення такої технології проведення заняття та можливості використання його у власній професійній діяльності було визначено основні рекомендації:

- можна проводити, якщо у слухачів (учні, студенти) є часткове уявлення про основні питання лекції (власний досвід, попередні знання з матеріалу);

- потребує достатньо високого професіоналізму з боку викладача, тому що зміст запитань непрогнозований;
- ефективна буде лише за умов достатньо високого рівня авторитету викладача та позитивної психологічної атмосфери в аудиторії, тому що потребує відкритості, бажання взаємодіяти, високого рівня мотивації.

Знайомство студентів з можливостями інтерактивних технологій навчання нами було продовжено й на семінарських заняттях. Так, під час семінарського заняття з «Педагогіки» на тему «Урок – як основна форма організації навчання», ми запропонували технологію «Мікрофон». За методикою проведення студенти були поділені на групи, відповідно до підходів організації уроку (проблемне навчання, традиційний метод, ігровий підхід тощо). Кожна група підготувала короткий виступ (близько 5-7 хвилин), в якому вони представили обрану концепцію та виклали свою точку зору щодо її ефективності в контексті навчання. Після цього відбувалося обговорення відповідей студентів, що сприяло активній участі, розвитку навичок мовлення та підвищенню мотивації студентів у навчанні.

Технологія «Аналіз ситуації» використовувалася нами для підвищення ефективності заняття. Щоб ця технологія була ефективною викладач повинен розділити студентів на групи і оголосити їм проблемні ситуації (наприклад, учень виражає незгоду з поданою інформацією, з'являється неочікувана проблема технічного характеру, учень показує великий інтерес до додаткових матеріалів, які ви не планували включати у цей урок). Групи студентів повинні вирішити, як вони будуть діяти в таких ситуація та презентувати своє рішення. Це завдання дозволяє студентам розвивати критичне мислення, розвивати навички прийняття рішень та обговорювати педагогічні підходи у колективі.

Практичну орієнтованість заняття забезпечувала технологія «Займи позицію». Студенти були розділені на групи та кожен учасник мав можливість вибрати певну позицію (наприклад, вчитель, учень, батько, адміністратор

тощо). Кожна група або учасник мали підготувати короткий виступ (близько 3-5 хвилин), в якому вони описували свою ідеальну модель уроку та аргументували свій вибір. Презентація власного вибору, аргументація дозволяла учасникам спробувати дивитися на урок з різних точок зору та обговорити різні аспекти ефективності уроку.

Практична значущість організованого таким чином семінарського заняття обумовлена тим, що матеріали кожного завдання студенти зберігають до проходження педагогічної практики у закладах середньої освіти, вони мають змогу використати їх як методичні матеріали, на початок практики вже мають власну позицію щодо організації та проведення уроку, більш свідомо підходять до вибору моделі педагогічного спілкування та конструювання уроку в цілому.

Усі розробки семінарського заняття представлені у Додатку В.

Іншою темою курсу «Педагогіка» ми обрали «Основні організаційні форми виховної роботи та напрями виховання». Для того, щоб таке семінарське заняття було успішним ми використали такі технології, як «Ток-шоу», «Займи позицію», «Два-чотири – всі разом».

Застосування технології «Ток-шоу» дозволило учасникам ефективно вивчати та обговорити ключові аспекти виховання, використовуючи формат телевізійного ток-шоу для взаємодії та обміну думками. Для того, щоб застосувати цю технологію, ми розділили студентів на групи (модератор, експерти, гості). Кожна група отримала час для підготовки свого виступу. Експерти розглядали конкретні аспекти виховання, а гості оформлювали свої думки та аргументи. Під час проведення ток-шоу, модератор-викладач надавав слово експертам та гостям, спрямовував обговорення, допомагав зробити загальні висновки.

На цьому занятті ми також знов використали технологію «Займи позицію». Розділ на групи відбувався за категоріями «Вчителі» та «Батьки/Учні». «Вчителі» представляли одну з форм виховної роботи, а

«Батьки/Учні» висловлювали свої думки щодо них. Після обговорення відбулася зміна ролей, щоб обидві групи мали можливість висловити свої думки. Метою такої технології було: розвиток емпатії та розуміння ролі вчителя в освітньому процесі; сприяння обговорення різних підходів та форм виховання; розвиток творчого мислення студентів та пошук оптимальних розв'язань проблем.

Наступною технологією, яку ми використали для досягнення мети заняття була технологія «Два-чотири — всі разом». Метою такої технології було порівняння та визначення основних переваг та недоліків різних організаційних форм виховної роботи, сприяння взаєморозумінню та обговоренню різних напрямів виховання, сприяння розвитку комунікативних та аналітичних навичок. За методикою проведення ми розділили студентів на групи по дві-чотири людини. Кожна група отримала інформацію про різні організаційні форми роботи. Кожна група повинна була розповісти про дану форму організаційної роботи під час сесії "Два-чотири – всі разом". Після всіх презентацій відбувалося обговорення загальних висновків та порівняння можливостей різних організаційних форм виховання. Це завдання дозволило учасникам активно працювати в групах, аналізувати різні аспекти організації виховання та ділитися своїми враженнями та висновками.

В цілому усі учасники занять зазначили, що використання інтерактивних технологій надає суттєві переваги для якісного й ефективного навчання. Ці технології стають каталізатором активної участі студентів, сприяють залученню різних типів навчальних активностей та сприяють взаємодії між викладачем і студентами. Зокрема, використання інтерактивних технологій дозволяє індивідуалізувати процес навчання, враховуючи різноманітні стилі вивчення та індивідуальні особливості студентів. Вони забезпечують різноманіття форматів навчальних завдань, таких як групові вправи, віртуальні дискусії, інтерактивні лекції, що сприяє кращому розумінню матеріалу.

Усі розробки використання інтерактивних технологій представлені у Додатку Д.

Крім того, інтерактивні технології стають чудовим інструментом для створення педагогічного середовища, де кожен студент відчуває себе активним учасником, а не просто спостерігачем. Вони підвищують інтерес до предмета, стимулюючи самостійне навчання та творчий підхід до розв'язання завдань.

Наступним етапом нашої роботи була розробка занять з використанням інтерактивних технологій для педагогічних дисциплін другого (магістерського) рівня освіти. Ми обрали дисципліну «Педагогіка і психологія вищої школи», для спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки. Після аналізу робочої програми з дисципліни, ми визначили теми для розробки лекційних та семінарських занять з використанням інтерактивних технологій. Для лекційних занять ми обрали технології «Перевернутий клас», лекція з заздалегідь запланованими помилками. Для семінарських занять – «Акваріум», «Мозковий штурм», «Займи позицію», «Дерево рішень», «Карусель».

Щодо підвищення ефективності лекційних занять у сучасному ЗВО Енн Дарлінг (Ann Darling) стверджує, що лекція та активне навчання можуть бути об'єднані поняттям педагогічної парадигми, яка бере у фокус не засоби, а цілі навчання, обираючи методи залежно від особливостей студентського контингенту [54]. Виходячи з цього для впровадження інтерактивних технологій навчання для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти ми запропонували технології, які потребують більш свідомої самостійної активності. Серед таких технологій нами була виділена технологія «Перевернута лекція». Крім того, у дослідженнях педагогів практиків спостерігається зміна відношення до традиційних лекцій у зв'язку з розвитком засобів дистанційної комунікації, насамперед мережевих технологій.

Технологія «Перевернутий клас» повністю змінює навчальну ситуацію в аудиторії. Так, «Перевернутий клас» передбачає початкове позааудиторне

ознайомлення студентів з новим навчальним матеріалом за допомогою відео чи інтернет-сайтів з подальшим використанням аудиторного часу для здійснення складніших видів пізнавальної діяльності [56]. Тобто тут все відбувається інакше, ніж за традиційного навчання: лекції вивчаються вдома, а домашнє завдання виконується в аудиторії. Таким чином, сутність технології «перевернутий клас» полягає у кардинальній перестановці основних етапів навчального процесу. Зокрема вивчення теоретичного матеріалу здійснюється студентами самостійно через роботу з онлайн-ресурсами, що надаються викладачем, а аудиторна робота присвячена обговоренню найбільш важливих і складних питань [65].

У нашому дослідженні для проведення у такому форматі лекційного заняття ми обрали тему «Студент вищого навчального закладу з позиції вікової психології». Нами заздалегідь через гугл-клас були надіслані посилання на відеоматеріал для перегляду до початку лекції. Відеоматеріал був скомпонований з відеофрагментів художніх фільмів («Спілка мертвих поетів» реж.Пітер Вір, «Вчитель року» реж.Вільям Дір, «Учитель на заміну» реж.Тоні Кей, «Розумник Вілл Хантінг» реж.Гас Ван Сент), де ілюструються особливості вікового розвитку, особливості взаємодії викладач-студент та підготовлений власний запис 30 хв. виступу за темою лекції. Для роботи з відеоматеріалами були надані основні питання для аналізу. Під час зустріч і на лекції пояснення нового матеріалу відбувалося з опорою на переглянуті відеофрагменти, обговорення запитань, які виникли після самостійної роботи з матеріалами.

Спільне обговорення можливостей технології «Перевернутий клас», після проведення заняття дозволило визначити основні цілі та завдання, які реалізуються у професійній підготовці зі застосуванням такої інтерактивної технології:

- Оптимізація навчального процесу;
- Збільшення ефективності виконання самостійної роботи студентами;

- Підвищення зацікавленості та ентузіазму студентів у процесі навчання;
- Спонування студентів до відчуття власної відповідальності за власний навчальний шлях;
- Перетворення студентів на активних учасників освітнього процесу.

До переваг такої технології було віднесено:

- Можливість гармонійного поєднання електронного навчання з аудиторними лекційними заняттями. У такому разі виникає додатковий час на обговорення складних питань;
- Доступність багатьох ресурсів. Студенти вивчають навчальний матеріал у зручний для себе час, можуть повернутися до нього у будь-який момент і завдяки його розповсюдженню через мережу Інтернет переглядають у зручному для них місці та з різних мобільних пристроїв;
- Оцінка якості позааудиторного самостійного навчання студентів. Викладач ясно бачить результати освоєння кожним студентом заданої теми, а також виявляє питання, які викликають певні труднощі у розумінні чи найбільший інтерес та, відповідно, приділяє їм дещо більше уваги;
- Під час традиційних лекцій студенти зазвичай намагаються записати якнайбільше слів викладача і часто не мають змоги зупинитися, щоб обміркувати сказане ним. Використання відеоматеріалів та інших попередньо записаних інформаційних носіїв дозволяє студентам повністю контролювати хід лекції: вони можуть дивитися, повертатися назад або вперед у міру появи необхідності в цьому.

Нами була проведена заздалегідь спланована лекція з помилками, на тему «Психологічні аспекти виховання студентської молоді: куратор як активний учасник виховного процесу». Вибір теми обумовлений частково наявністю попередньої інформації, яку студенти вже отримали щодо вікових особливостей розвитку студентства та організації педагогічного процесу в університеті.

За методикою проведення такої лекції, ми у зміст лекції заклали декілька типів помилок (змістовні, методологічні, організаційні), загальною кількістю 14. На початку лекції студентам було пояснено, усю технологію проведення, роздані бланки для запису виявлених помилок та правильного варіанту відповіді. Під час проведення лекції після кожного пункту плану ми пропонували 3-5 хвилин для визначення помилок у цьому відрізку лекції. Наприкінці лекції бланки відповідей були зібрані та був проведений аналіз визначених помилок, обговорення правильних відповідей, визначено найбільш уважного слухача.

За результатами обговорення переваг такої технології ведення лекційного заняття було визначено, що:

- така технологія спрямована на розвиток у студентів умінь оперативно аналізувати професійні ситуації, виступати в ролі експертів, опонентів, рецензентів, виокремлювати неправильну чи неточну інформацію; дозволяє керувати увагою під час дистанційного формату роботи;
- вносить змагальний характер у процес педагогічної взаємодії (змагання викладач-студент, студент-студент);
- дозволяє повторити попередній матеріал, сформулювати не окремі знання та вміння, а вбудувати теоретичну інформацію в новий матеріал, навчитися використовувати його безпосередньо під час обговорення педагогічних, професійних проблем.

В цілому, якщо аналізувати можливості використання інтерактивних технологій навчання під час лекційних занять, то наш досвід дає можливість узагальнити наступні можливості (Таблиця 2.1.):

«Таблиця 2.1.»

Характеристики інтерактивних лекцій

Вид лекції	Мета	Зміст	Провідні
-------------------	-------------	--------------	-----------------

			ВИМОГИ
Лекція візуалізація	формування вміння перекодування словесної інформації у візуальні форми й вибір відповідної візуальної логіки й ритму подачі матеріалу; стимулювання розумових дій аналізу, синтезу, узагальнення, згортання і розгортання інформації	систематизація й концентрація змісту у візуальних формах; виокремлення найбільш значущих його елементів	проблемність, а не проста ілюстративність; використання різних форм наочності: натуральної, образотворчої, символічної; опора на психофізіологічні вимоги до сприйняття інформації
Лекція пресконференція	з'ясування кола інтересів студентів, готовності до роботи, сталення до предмета; концентрація уваги до найбільш важливих питань змісту освіти; визначення перспектив реалізації теоретичних знань на практиці; формування вміння формулювання питань	після оголошення теми лекції викладач пропонує студентам письмово поставити питання; сортує їх відповідно до теми; розкриває тему лекції, у змісті якої містяться відповіді на всі поставлені питання без їх назви; проводить підсумкову оцінку питань як віддзеркалення знань та інтересів	перетворення лекції з деперсоніфікованого інформування в процес, що адресований особисто кожному студентові

		студентів	
Перевернутий клас	формування навичок самостійної роботи з інформацією; оцінка якості самостійної роботи студента; ознайомлення з великою кількістю додаткових джерел отримання теоретичної інформації; вільний доступ до навчальної інформації у будь-який час та можливість працювати у зручному для студента режимі	різноманітність змісту - теоретичний матеріал, художні та літературні і джерела для ілюстрації теоретичних тез; незвичний формат роботи над матеріалом та формат знайомства; відсутність готових тез та висновків, самостійне опрацювання питань, які цікавлять	наявність ресурсів для підготовки матеріалів викладачем та перегляду студентом, сформовані навички самостійної роботи, аналізу теоретичного матеріалу, робіт з джерелами; обов'язкова систематизація під час лекції, обговорення та контроль за рівнем опрацювання матеріалу, авторитет викладача, високий рівень мотивації студента
Лекція із заздалегідь запланованими помилками	розвиток у студентів умінь виступати в ролі експертів, виокремлювати невірну або неточну інформацію; активізація уваги; контроль рівня і правильності засвоєння попереднього матеріалу	у процесі лекції студенти відстежують і відзначають у конспекті помічені помилки; називають їх на прохання викладача в кінці лекції; ставлять лекторові уточнювальні питання; записують правильні варіанти	закладення і маскування у змісті лекції деякого числа помилок, які в кінці лекції будуть показані студентам і проаналізовані викладачем

		відповідей	
--	--	------------	--

Для семінарських занять з теми «Загальні принципи педагогіки вищої школи та особливості педагогічного процесу в університеті» ми використали технології «Акваріум» та «Мозковий штурм». Метод «Акваріуму» дозволив поділити студентів на групи і дати кожній із них різні теми для обговорення: роль викладача в університеті, активне використання технологій у навчанні та застосування інтерактивних методів.

Спочатку кожна група самостійно обговорювала вибрану тему, а потім представник з кожної групи приєднувався до інших, щоб поділитися висновками. Цей підхід дозволяв студентам отримати більше інформації з різних аспектів вищої освіти та педагогічного процесу. Крім того, він сприяв обміну досвідом та стимулював креативне мислення щодо питань, пов'язаних з університетською освітою.

Технологія «Мозкового штурму» передбачала порушення одного питання, яке обговорювалося всіма студентами, їхні відповіді записувалися на дошці й групувалися відповідно схожості певних аспектів. На основі обговорених ідей, студенти далі спільно визначали конкретні рекомендації, які можна використовувати для поліпшення педагогічного процесу у вищій школі. Метод «Мозковий штурм» ефективно допомагав генерувати ідеї, стимулювати творчий потенціал та розвивати спільні погляди на питання щодо педагогіки вищої школи.

Іншим прикладом застосування інтерактивних технологій може слугувати семінарське заняття з теми «Контроль і оцінка знань студентів». Під час семінару з даної теми ми використовували такі технології як «Займи позицію», «Дерево рішень», «Карусель».

Технологія «Займи позицію» під час семінару з даної теми мала на меті систематизацію знань з питань контролю й оцінювання навчального процесу, а

також розвиток аналітичних та критичних навичок стосовно методів оцінювання. Для того, щоб використання такої технології було успішним ми розділили студентів на групи. Кожна група обговорювала переваги та недоліки різних методів оцінювання, а також їхній вплив на навчальний процес. Потім вибраний член групи представляв позицію групи перед аудиторією, де йому ставили запитання. Це завдання дозволяло студентам глибше розібратися в питаннях контролю та оцінювання, а також розвиває їхні аналітичні та критичні навички.

Інша інтерактивна технологія, яка також доволі ефективно використовувалася під час семінару – «Дерево рішень». Під час використання цієї технології студенти отримували завдання скласти перелік ключових аспектів системи контролю та оцінювання вищої освіти. Потім у групах вони створювали власне «Дерево рішень» відповідно до конкретного аспекту. Під кінець студенти обговорювали кожен гілку, визначають переваги та недоліки різних підходів. Наприкінці кожна група готувала короткий висновок, обґрунтовуючи свій вибір та виділяючи ключові аспекти системи оцінювання. Це завдання не лише дозволяло студентам виявити свої знання, але й розвивало навички аналізу, вибору оптимальних шляхів та обговорення.

Технологія «Карусель» використовувалася для знайомства з різними методами контролю та оцінювання, визначення переваг і недоліків різних підходів. Застосування цієї технології здійснювалося в такі етапи. Перш за все студентам роздавалися аркуші з переліком різних методів контролю та оцінювання. Потім формувалися групи в яких відбувалося обговорення даних методів оцінювання. Кожна група обирала представників, які готували коротку презентацію за результатами обговорення. Під час презентацій інші студенти ставили питання. Це завдання дозволяло студентам зануритися в аналіз різних методів контролю та оцінювання, обговорюючи їхні переваги та недоліки у колективі. Технологія "Карусель" забезпечувала широкий обмін ідеями та

поглядами між учасниками, що допомогло виявити різноманітність поглядів на дану тему. (Додаток Ж)

У зв'язку з тим, що навчання у період проведення нашого експерименту в Одеському національному університеті мені І.І.Мечникова проводилося у змішаному форматі, то усі технології, які потребували групової роботи організовувалися за допомогою додаткових функцій сервісу ZOOM - функція «Сесійна зала» (breakout rooms). Така функція дає можливість організатору конференції розділити учасників на окремі сесійні зали вручну або автоматично. Учасники кімнати обговорення мають всі можливості обміну аудіо, відео та екранами моніторів. Вони можуть писати в чаті та вести запис заходу. Крім цього учасники можуть запросити допомогу (ask for help) та запросити до своєї кімнати організатора заходу (invite host). Це давало змогу одразу ж ознайомити студентів з можливостями платформи ZOOM, оцінити ефективність технології в офлайн та онлайн форматі проведення, демонструвало можливість використання такої технології у власній професійній діяльності (під час педагогічної практики) у змішаному форматі навчання.

Отриманий досвід використання інтерактивних технологій навчання, проведені обговорення зі студентами після кожного заняття, аналіз попереднього опитування дав змогу нам скласти рекомендації щодо використання інтерактивних технологій навчання у педагогічних дисциплінах під час професійної підготовки у ЗВО.

2.3. Рекомендації щодо використання інтерактивних технологій навчання у професійній підготовці фахівців у закладах вищої освіти

Інтерактивні технології – це інструменти, що постійно розвиваються та відкривають широкі можливості для покращення процесу навчання в університетському середовищі. Застосування цих технологій в навчальному процесі дозволяє викладачам формувати динамічне та цікаве навчальне

середовище, що підвищує мотивацію студентів та стимулює їх активну участь у процесі навчання. У цьому контексті, розглянемо ключові рекомендації для викладачів університетів щодо ефективного використання інтерактивних технологій у навчанні, які спрямовані на створення сприятливого середовища для ефективного здобуття знань та розвитку креативності та аналітичного мислення у студентів.

Загальні рекомендації:

1. Використовуйте різноманітні методи інтерактивності, такі як онлайн-платформи для обговорень, вправи у форматі групової роботи, віртуальні лекції тощо.
2. Створюйте можливості для активного обговорення, взаємодії та обміну думками між студентами під час занять.
3. Залучайте студентів до групових проєктів, що стимулюють співпрацю, творчий підхід та розвиток комунікативних навичок.
4. Використовуйте онлайн-платформи для проведення тестів, завдань та співпраці над проєктами.
5. Використовуйте інтерактивні технології для зворотного зв'язку зі студентами та оцінювання їхнього рівня розуміння матеріалу.
6. Надайте студентам можливості для самостійного вивчення матеріалу через онлайн-ресурси та завдання.

Рекомендації щодо конструювання та проведення заняття з використанням інтерактивних технологій. При використанні інтерактивних технологій, заняття має відповідати певній структурі з п'яти елементів: мотивація; повідомлення про тему і очікувані результати; актуалізація знань та подання необхідної інформації; засвоєння; рефлексія. Отже, при плануванні заняття важливо врахувати наступне:

- Складність теми заняття.
- Створення навчальної атмосфери, що спонукає до обговорення.

- Готовність учасників до співпраці та взаємодії у процесі навчання.
- Створення ситуацій, які спонукають до об'єднання зусиль для вирішення завдань.
- Оптимізація системи оцінювання процесу та результатів колективної роботи.
- Розвиток взаємин як між групами, так і між окремими особами.
- Використання інтерактивних технологій потребує певних змін у колективі.

Основними правилами проведення інтерактивного заняття може бути:

- у роботу мають бути включені всі студенти, тому потрібно використовувати технології, що дозволяють включити всіх учасників інтерактивного заняття;
- не всі студенти психологічно готові до безпосереднього включення до різних форм роботи, у зв'язку з цим необхідно подбати про психологічну підготовку студентів, влаштовувати психологічні розминки, заохочувати студентів та давати можливість до самореалізації;
- студентів, які навчаються у технології інтерактиву не повинно бути понад 15 людей, саме тоді можлива продуктивна робота у малих групах;
- необхідно підготувати приміщення для інтерактивного заняття, продумати зручне розміщення меблів, провітрити приміщення;
- використовувати неформальний підхід у формуванні груп інтерактивного заняття, використовувати принцип добровільності або випадкового вибору.

Принципи, що варто враховувати всім учасникам заняття:

- колективна робота визначає хід заняття.
- учасники рівноправні незалежно від віку, соціального статусу, досвіду чи місця роботи.
- кожен має право на власну думку про будь-яке питання.
- відсутність прямої критики особистості (критика спрямована лише на ідею).
- все, що обговорюється на занятті, є не наказом, а ідеями для роздумів.

Принципи успішного проведення заняття з використанням інтерактивних технологій навчання:

- викладач володіє технологією запровадження інтерактивних форм навчання у навчальний процес;
- здатний знайти найкращий вибір змін та методів мовної освіти, які враховують індивідуальні особливості;
- вміє побудувати сприятливу атмосферу в колективі під час заняття.

Вимоги до викладача, для ефективного використання інтерактивних технологій навчання

- Він повинен бути гнучким та відкритим до використання нових інструментів та методів навчання. Це означає готовність до постійного професійного зростання та оновлення своїх педагогічних стратегій.
- Також важливо бути емпатичним та розуміти потреби та індивідуальні особливості студентів. Лише розуміючи їхні очікування та можливості, викладач може створити навчальне середовище, що стимулює активну участь та зацікавленість у навчанні.
- Крім того, викладач повинен практикувати творчий підхід та виявляти готовність до експериментів. Інтерактивні технології надають можливість для новаторських підходів до навчання, тому важливо бути відкритим до змін та пошуку нових, цікавих форматів викладання.
- Нарешті, викладач повинен бути комунікабельним та готовим до співпраці. Використання інтерактивних технологій сприяє взаємодії та спільній роботі, тому важливо будувати довіру та сприяти відкритому обміну думками та ідеями між викладачем і студентами.

Сумісною дією цих якостей та підходів викладач може створити середовище, що сприяє ефективному використанню інтерактивних технологій під час навчання.

Останні роки свідчать про активний розвиток та використання інтерактивних технологій в українських закладах вищої освіти. Це стало відповіддю на потреби сучасної освіти, оскільки такий підхід сприяє покращенню якості процесу навчання та залученню студентів до активної участі у навчальному процесі.

Розвиток цифрових технологій в українських ЗВО стимулює використання інтерактивних платформ, онлайн-курсів та спеціалізованих систем для організації навчання. Університети впроваджують власні електронні платформи для навчання, які дозволяють студентам отримувати доступ до матеріалів, виконувати завдання та спілкуватися з викладачами та іншими студентами.

Деякі з закладів вищої освіти України активно використовують відеоуроки, вебінари та віртуальні лекції, щоб забезпечити доступність матеріалів та розширити можливості для дистанційного навчання. Це особливо актуально в умовах, коли відбуваються зміни у форматах та структурах навчання через пандемію та війну.

Прикладами українських ЗВО, які намагаються розвивати інтерактивні технології є:

1. «Київський національний університет імені Тараса Шевченка». Тут функціонує центр інноваційних технологій навчання, де використовуються інтерактивні методи у навчальному процесі. Студенти та викладачі використовують онлайн-платформи для обміну матеріалами, виконання завдань та обговорення тем.
2. Національний університет «Києво-Могилянська академія». Університет має центр новітніх освітніх технологій, де впроваджують інтерактивні методи в навчання. Тут використовуються спеціальні платформи для створення онлайн-курсів, форуми для обговорення та співпраці між студентами.

3. Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна. Університет має центр новітніх технологій навчання, де використовуються інтерактивні методи навчання, такі як відеоуроки, інтерактивні вправи та онлайн-платформи для спілкування та співпраці.
4. В Одеському національному університеті імені І.І.Мечникова створено Центр інформаційних технологій <https://info.onu.edu.ua/>, одним з завдань якого є створення прототипу системи дистанційного навчання для організації навчального процесу у змішаному форматі з використання інформаційно-комунікативних технологій.

Ці центри є прикладами українських освітніх закладів, які активно використовують інтерактивні технології для підвищення якості навчання та залучення студентів до активного процесу вивчення.

Отже, використання інтерактивних технологій у сучасному навчанні має великий потенціал для покращення процесу навчання та сприяння активній участі студентів у власному освітньому процесі. Наведені вище рекомендації створюють основу для ефективного використання цих технологій в університетському середовищі.

При застосуванні інтерактивних технологій важливо враховувати індивідуальні особливості студентів, їхній рівень підготовки та інтереси при впровадженні інтерактивних методів навчання. Підтримка студентської активності, взаємодії та стимулювання творчого мислення через інтерактивні платформи становить ключ до успішного застосування цих технологій.

Крім того, постійне вдосконалення та адаптація інтерактивних методів до змін у сучасних технологіях є важливим кроком для забезпечення актуальності та ефективності навчального процесу. Важливо також надавати можливості для розвитку цифрової грамотності та вміння працювати з новітніми технологіями серед студентів та викладачів.

Таким чином, ефективне використання інтерактивних технологій у вищому навчанні передбачає не лише технологічну складову, а й урахування педагогічних аспектів, сприяючи розвитку креативності, співпраці та самостійності студентів у процесі навчання.

Висновки до розділу II

У дослідно-експериментальній частині нашого дослідження було проведено опитування спрямоване на вивчення досвіду використання інтерактивних технологій у професійній підготовці також ми розробляли педагогічні заняття використовуючи ці технології та сформулювали рекомендації щодо їх застосування у підготовці професіоналів у ЗВО після перевірки ефективності цих занять.

Нами було розроблено анкети та проведено опитування 64 здобувачів першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівня вищої освіти та 32 викладачі факультетів романо-германської філології, психології та соціальної

роботи Одеського національного університету імені І.І.Мечникова. результати опитування показали, що використання інтерактивних технологій навчання у форматах офлайн та онлайн виявилися важливим елементом у процесі професійної підготовки студентів. Опитування також виявило низку проблемних моментів: відсутнє єдине розуміння методології розробки та використання інтерактивних технологій, суттєві проблеми викликає використання означених технологій у змішаному форматі навчання. Достатньо часто мала ефективність інтерактивних технологій обумовлена загальною неготовністю студентської аудиторії до відкритої взаємодії з викладачем. Це обумовлено низьким розвитком комунікативних навичок молоді, обмеженістю навичок роботи у команді, невмінням працювати з окремими технологіями (незнання принципів та правил). З боку викладачів було відмічено відсутність системного підходу до підвищення кваліфікації саме у методиці конструювання та проведення заняття з використанням інтерактивних технологій, було виказано побажання щодо створення банку інтерактивних розробок з різних циклів дисциплін.

Відповідно до проведеного теоретичного дослідження проблем та результатів опитування нами було розроблено цикл занять з курсів «Педагогіка» та «Педагогіка і психологія вищої школи» з застосування інтерактивних технологій, охопивши тим самим етапи підготовки на першому (бакалаврському) та другому (магістерському) рівнях вищої освіти. Ми визначили найбільш придатні для завдань педагогічних курсів такі технології як: для лекційних занять – лекція-візуалізація, лекція прес-конференція, «перевернутий клас», лекція з заздалегідь запланованими помилками; для проведення семінарських/практичних занять - «Мікрофон», «Аналіз ситуації», «Займи позицію», «Спільний проєкт», «Дерево рішень», «Рольова гра», «Ток-шоу», «Два-чотири – всі разом», «Акваріум», «Мозковий штурм». Впровадження розроблених занять відбувалося на спеціальності 035.41 (43, 51,

55) першого (бакалаврського) рівня вищої освіти у рамках дисципліни «Педагогіка» та спеціальності 011 другого (магістерського) рівня вищої освіти у рамках дисципліни «Педагогіка та психологія вищої школи».

Після впровадження розроблених занять ми узагальнили досвід у вигляді рекомендацій загальні рекомендації щодо конструювання та проведення заняття зі застосування інтерактивних технологій вимоги до викладача для ефективного використання інтерактивних технологій навчання

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Інтенсивні суспільні зміни, соціальні кризи, сучасна ситуація воєнного часу створили передумови в освітньому світовому просторі та й у вітчизняній системі освіти для оновлення концепції організації навчального процесу. Як студенти, так й викладачі визнають необхідність використання таких технологій навчання, які б дозволяли формувати самостійність та критичність мислення, розвивали здатність до взаємодії у команді, формували високий рівень пізнавальної активності. Такими технологіями навчання є інтерактивні технології.

У нашому дослідженні ми спиралися на визначення інтерактивного навчання як форми організації навчання у якій шляхом взаємодії усіх суб'єктів освітнього процесу (безпосередньо через спілкування або опосередковано через навчальні об'єкти) відбувається формування професійних компетенцій, особистісно-професійного досвіду. Можливості інтерактивного навчання реалізуються через інтерактивні технології.

Робоче визначення інтерактивних технологій навчання для нас представляє собою набір методів та інструментів, що сприяють досягненню цілей професійного навчання через активне спілкування між учасниками освітнього процесу. Серед важливих характеристик таких технологій - підтримка позитивних взаємозв'язків, безпосередня співпраця, індивідуальна відповідальність, розвиток навичок групової роботи та оцінка отриманих результатів.

Результатом дослідження проблеми класифікації інтерактивних технологій навчання було визначення найбільш придатних для завдань нашого дослідження технологій: для лекційних занять – лекція-візуалізація, лекція пресконференція, «перевернутий клас», лекція з заздалегідь запланованими помилками; для проведення семінарських/практичних занять - «Мікрофон», «Аналіз ситуації», «Займи позицію», «Спільний проєкт», «Дерево рішень», «Рольова гра», «Ток-шоу», «Два-чотири – всі разом», «Акваріум», «Мозковий штурм».

Дослідна складова нашого проєкту включала опитування про використання інтерактивних технологій у професійній підготовці, розробку занять з використанням цих технологій та розробку рекомендацій з їх впровадження в професійній підготовці фахівців у закладах вищої освіти.

Серед проблем у використанні інтерактивних технологій у професійній підготовці виділили: неузгодженість у методах розробки та використання цих технологій, складнощі в їх використанні при змішаному навчанні;

непідготовленість студентів до вільної взаємодії з викладачем; відсутність системного підходу до підвищення кваліфікації у конструюванні та проведенні занять з інтерактивними технологіями. Запропоновано створення банку інтерактивних матеріалів для різних дисциплін.

Нами було розроблено цикл занять з курсів «Педагогіка» та «Педагогіка і психологія вищої школи» з застосування інтерактивних технологій, охопивши тим самим етапи підготовки на першому (бакалаврському) та другому (магістерському) рівнях вищої освіти.

Після впровадження розроблених занять ми узагальнили досвід у вигляді рекомендацій: загальні рекомендації, рекомендації щодо конструювання та проведення заняття з використанням інтерактивних технологій, Вимоги до викладача, для ефективного використання інтерактивних технологій навчання.

Результати нашого дослідження можуть бути використані як складова банку інтерактивних занять з педагогічних дисциплін, як пам'ятка для студента-практиканта під час проходження педагогічної/асистентської практики

Подальші напрямки досліджень можуть бути: створення банку інтерактивних занять з різних циклів дисциплін для Одеського національного університету імені І.І.Мечникова, розробка загальних рекомендацій щодо методології конструювання інтерактивних занять з професійної підготовки у закладах вищої освіти, дослідження можливостей інтерактивних технологій у формування професійних компетентностей майбутніх викладачів під час навчання у ЗВО.

Список використаних джерел:

1. Агаркова Н., Васильєва с. Особливості використання інтерактивних технологій навчання у початковій школі. *Physical Culture and Sport: Scientific Perspective*. 2023. № 2. С. 115–121.
URL: <https://doi.org/10.31891/pcs.2023.2.16> (дата звернення: 25.11.2023).
2. Алфімов Д. В. Структурно-змістовний контент поняття технології [Електронний ресурс]. *Науковий вісник Донбасу*. 2011. № 3. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvd_2011_3_2

3. Білецька В. В.Тенденції розвитку вищої освіти в країнах Європейського Союзу. Молодий вчений. 2018. № 4.3. С. 115-121.
4. Бондарчук Л. В. Особливості інноваційних освітніх технологій. Інтерактивний освітній простір ЗВО : матеріали всеукраїнського науково-практичного вебінару м. Вінниця, 27 квітня 2020 р.) / відп. ред. Л.Б. Ліщинська. Вінниця : ВТЕІ КНТЕУ, 2020. С. 9-12.
5. Бочар І. Особливості інтерактивних технологій в умовах дистанційного навчання URL : http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/25945/1/Bochar_Bochkor.pdf;м (дата звернення: 25.11.2023).
6. Використання сервісу Google Meet за умов дистанційного навчання : URL: <https://content.hneu.edu.ua/s/Elxzv-E6g> (дата звернення 25.11.2023).
7. Вишнівський В.В., Гніденко М.П., Гайдур Г.І., Ільїн О.О. Організація дистанційного навчання. Створення електронних навчальних курсів та електронних тестів навч. посіб. Київ : ДУТ, 2014. 140 с
8. Відповіді та поширені запитання щодо організації освітнього процесу в умовах воєнного стану. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/vidpovidi-na-poshireni-zapitannya-shodo-organizaciyi-osvitnogo-procesu-v-umovah-karantinnih-obmezhen> (дата звернення 25.11.2023).
9. Волкова Н. П. Інтерактивні технології навчання у вищій школі : навч.-метод. посіб. Дніпро : Університет імені Альфреда Нобеля, 2018. 360 с.
- 10.Волкова Н.П. Інтерактивні технології як засоби формування особистості конкурентоздатного фахівця. Scientific issue of knowledge, education, law, management. 2017. №3 (19). С. 268-282.
- 11.Волошина Педагогічні технології як дидактичний інструментарій підготовки майбутніх учителів URL:

- https://library.vspu.edu.ua/polki/akredit/kaf_4/voloshina5.pdf (дата звернення 23.10.2023)
- 12.Демянчук О., Адамовіч І. Теоретичні засади використання інтерактивних технологій в навчальному процесі. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота»*, (1(46), С. 160–163. <https://doi.org/10.24144/2524-0609.2020.46.160-163>
 - 13.Дидактичні системи у вищій освіті : навч.-метод. посіб. / авт.-упоряд. І. В. Стражнікова. Івано-Франківськ : НАІР, 2016. 108 с.
 - 14.Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: підручник. Київ: Академвидав, 2015. 302 с.
 - 15.Денисюк А. С., Кордунова Н. О. Пізнавальна активність та її розвиток у процесі навчання. Проблеми сучасної психології. 2012. №16. UFL: <http://vtn.chdtu.edu.ua/index.php/2227-6246/article/view/160447>
 - 16.Дяченко-Богун М. Активні методи навчання у вищому навчальному закладі. Витоки педагогічної майстерності. 2014. Випуск 14. С. 74-79.
 - 17.Єдине інформаційне середовище. Сайт системи підтримки дистанційного навчання національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». URL: <http://login.kpi.u>
 - 18.Єхалов В. В., Куц К. О., Хоботова Н. В. Інтерактивні форми надання лекційного матеріалу в післядипломній освіти. Південноукраїнський медичний науковий журнал. 2017. №17. С. 40-42
 - 19.Змішане навчання: як організувати якісний освітній процес в умовах війни. URL: <https://sqe.gov.ua/zmishane-navchannya-yak-organizuvati-yaki/> (дата звернення 18.09.2023).
 - 20.Інтерактивне навчання – навчання сучасного покоління. URL: http://metodrobotaopl.blogspot.com/2018/01/blog-post_56.html

- 21.Кількість українців та їх міграція за кордон через війну
<https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3732355-kilkist-ukrainsiv-ta-ih-migracia-za-kordon-cerez-vijnu.html>
- 22.Комар О. А. Теоретичні та методичні засади підготовки майбутніх учителів початкової школи до застосування інтерактивної технології : дис. ... д-ра. пед. наук : 13.00.04. Умань, 2011. 512 с.
- 23.Кухарьонук С. Ефективне застосування інтерактивних технологій в умовах дистанційного навчання. UFL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/06/60.pdf>;
- 24.Лалак Н. В. Інтерактивна модель навчання студентів: проблеми та перспективи // Науковий вісник Ужгородського національного університету : Серія «Педагогіка. Соціальна робота» : збірник наукових праць ЗОППО, 2017. № 1 (27). Вип. 20. С. 69-70.
- 25.Лебедик Л.В., Стрельников В.Ю., Стрельников М.В. Сучасні технології навчання і методики викладання дисциплін [Текст]: Навчально-методичний посібник для слухачів курсів підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів середньої, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти / Л. В. Лебедик, В. Ю. Стрельников, М. В. Стрельников. Полтава : АСМІ, 2020. – 303 с.
- 26.Мазур М., Яновський М. Віртуальні інтерактивні навчальні засоби – майбутнє дистанційного навчання для інженерних напрямів.
<https://core.ac.uk/download/pdf/80561295.pdf>
- 27.Мартинюк В. А. Інтерактивний проект як засіб стимулювання мовленнєвої діяльності студентів університету : дис. ... канд. пед. Наук : 13.00.09. Київ. міськ. пед. ун-т ім. Б. Д. Грінченка. – Київ, 2009. 238 с.
- 28.Мельничук І.М. Теорія і методика професійної підготовки майбутніх соціальних працівників засобами інтерактивних технологій у вищих

- навчальних закладах : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Тернопіль, 2011. 585с.
- 29.Огієнко О. І. Дистанційна педагогічна освіта. URL: http://ipood.com.ua/data/NDR/Information technology/2012_Ogienko_recome_nd.pdf;
- 30.Осадча К. П., Сисоєва С. Системи дистанційного навчання: порівняльний аналіз навчальних можливостей. URL: https://www.researchgate.net/profile/Kateryna_Osadcha/publication/311773992_Sistemi_distancijnogo_navcanna_porivnalni_j_analiz_navcalnih_mozlivostej/
- 31.Панасюк Ю. В. Особливості використання таксономії Блума у контексті розвитку когнітивних навичок студентів на заняттях з англійської мови у вищих навчальних закладах // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія. 2023. № 60 Том 2 http://vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v60/part_2/5.pdf
- 32.Панченков А., Пометун О., Ремах. Навчання в дії: як організувати підготовку вчителів до застосування інтерактивних технологій навчання : метод. посіб. Київ : АПН, 2003. 72 с.
- 33.Петрусевич Ю. А. Інтерактивне навчання майбутніх учителів англійського монологічного мовлення на основі художніх творів : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. К., 2014. 20 с
- 34.Пометун О. І. Енциклопедія інтерактивного навчання / О. І. Пометун. Київ, 2007. 144 с
- 35.Пометун О. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід / за ред. О. Пометун, Л. Пироженко. К., 2002. 135 с.
- 36.Пометун О. І. Особливості використання інтерактивних технологій навчання у початковій школі. URL: https://library.udpu.edu.ua/library_files/zbirnuk_nayk_praz/2008/2008_1_24.pdf

- 37.Профільне навчання: досвід упровадження, інноваційні технології / упор.
Л. Ф. Пашко, О. П. Коваленко, Л. І. Симоненко. Полтава : ПОППО, 2008.
196 с.
- 38.Руденко Н. М. Застосування інтерактивних технологій з використання ІКТ
на заняттях дисциплін математичного циклу / Н. М. Руденко, О. В.
Головчанська // Інформатика та інформ. технології в навч. закл. – 2015. –
№ 4 (57). – С. 41–47.
- 39.Руденко Н. М. Підготовка майбутніх учителів початкової школи в умовах
коледжу до застосування інтерактивних технологій на уроках математики
: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2016
- 40.Сердюк Т. В. Інтерактивні технології навчання суспільних дисциплін як
засіб активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів вищих
навчальних закладів І–ІІ рівнів акредитації: автореф. дис. ... канд. пед.
наук : 13.00.09. Кривий Ріг, 2010. 20 с.
- 41.Сисоєва С. О. Інтерактивні технології навчання дорослих : навч.-метод.
посіб. К. : ВД «ЕКМО», 2011. 324 с.
- 42.Словник термінів і понять сучасної освіти / уклад. : Л. М. Михайлова, О.
В. Пагава, О. В. Проніна. за заг. ред.: Л. М. Михайлової. Сєверодонецьк,
2020. 194 с.
- 43.Староста В. І. Методи інтерактивного навчання: сутність, класифікація.
Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О.
Сухомлинського. Педагогічні науки. 2018. № 2 (61). С. 256–262.
- 44.Староста В. Технології інтерактивного навчання: сутність, класифікація.
Науковий вісник МНУ імені В.О.Сухомлинського. Педагогічні науки
<http://mdu.edu.ua/wp-content/uploads/Ped-visnyk-64-2019-47.pdf>

- 45.Стеблюк С. В., Староста В.І. Інтерактивне навчання у процесі підготовки майбутніх фахівців економічних спеціальностей : навч. посіб. Ужгород : Видавництво УжНУ «Говерла», 2017. 156 с.
- 46.Тягай І. М. Інтерактивне навчання у вищій школі : навч.-метод. посіб. Умань : ФОП Жовтий О. О., 2014. 107 с.
- 47.Хом'юк І. В. Шляхи формування пізнавальної самостійності молодших школярів на уроках математики / І. В. Хом'юк, Н.Ю.Родюк, В.В.Хом'юк // III Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти». – Науковий журнал «Молодий вчений», 2019. –№ 5.2 (69.2). – С.166-170
- 48.Чернишова, Л. І. Інтерактивні методи навчання як сучасний напрямок активізації пізнавальної діяльності студентів у вищих навчальних закладах / Л. І. Чернишова, М. О. Акулюшина // Шляхи реалізації кредитно-модульної системи : матеріали науковометодичного семінару. Одеса : ОНПУ, 2013. С. 83-88.
- 49.Шевченко Л. С., Куцак Л. В. Організація навчання учнів ПТНЗ на основі електронних соціальних мереж. URL: http://ito.vspu.net/eksperiment_robota/lab_IITZN/15/kuc.htm
- 50.Шостаківська Н. М. Формування професійної компетентності майбутніх економістів засобами інтерактивних технологій : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Запоріжжя, 2013. 20 с
- 51.Ягоднікова В. В. Інтерактивні форми і методи навчання у вищій школі : навч.-метод. посіб. К. : Персонал, 2011. 69 с.
- 52.Яку форму навчання обирають заклади фахової передвищої та вищої освіти: результати опитування. Урядовий портал. Державна служба якості освіти України. 29 серпня 2022 року. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/yaku-formu-navchannia-obyrat-zaklady->

звернення: 01.09.2022).

53. Cunningham M. Laptops for Teachers: An Evaluation of the First Year of the Initiative [Electronic resource] / Mark Cunningham, K. Kerr, R. McEune, P. Smith, and S. Harris. – Mode of access: http://www.becta.org.uk/pape/documents/research/lft_evaluation.pdf. National Foundation for Educational Research and Becta
54. Darling A. The lecture and the learning paradigm // Communication Education. 2017. Vol. 66, is. 2. P. 253–255. DOI: <http://dx.doi.org/10.1080/03634523.2017.1285039>
55. Faiz Tuma The use of educational technology for interactive teaching in lectures. Ann Med Surg (Lond). 2021 Feb; 62: 231–235. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7840803/>
56. Ingram M.J., Crane S., Mokree A., Curdy M.E., Patel B.A. Mini-lectures: a taster to engage the audience for the main event // School Science Review. 2017. Vol. 99, № 366. P. 87–90. URL: <https://www.ase.org.uk/resources/schoolscience-review/issue-366/mini-lecturestaster-engage-audience-main-event>.
57. International Organization for Migration (IOM). (2022). Ukraine –Internal Displacement Report – General Population Survey Round 5 (17 May 2022–23 May 2022). URL: <https://displacement.iom.int/reports/ukraine-internal-displacement-reportgeneral-population-survey-round-5-17-may-2022-23-may> (дата звернення: 01.09.2022).
58. Kozyar, M. Kademiya The Use of Interactive Learning Technologies in the Higher Educational Establishments: Problems and Ways of Their Determination <https://www.neliti.com/publications/389537/the-use-of-interactive-learning-technologies-in-the-higher-educational-establish>

59. Lee Mai The Educational Effects and Implications of the Interactive Whiteboard Strategy of Richardson Primary School [Electronic resource] / Lee Mai, Maureen Boyle. – Mode of access: http://www.kent3.com.au/KENT3_Education/IWB_Articles_files/richardsonreview_grey.pdf.
60. Lewis M. Hunt Interactive Learning: Strategies, Technologies and Effectiveness. Series: Education in a Competitive and Globalizing World. 2016 <https://novapublishers.com/shop/interactive-learning-strategies-technologies-and-effectiveness/>
61. Moorer Cleamon Jr. The TEACH Method: An Interactive Approach For Teaching The Needs-Based Theories Of Motivation [Electronic resource] / Cleamon Moorer Jr. // Journal of College Teaching & Learning. – 2014. – Vol. 11 (№ 1). – P. 9–12. – Mode of access: <http://www.cluteinstitute.com/ojs/index.php/TLC/article/view/8392>.
62. Nada Dabbagh, Helen, Zhicheng Zhang Student Perspectives of Technology use for Learning in Higher Education. RIED. Revista Iberoamericana de Educación a Distancia, vol. 22, núm. 1, 2019. <https://www.redalyc.org/journal/3314/331459398007/html/>
63. Patel P., Sibbald S.L. Using social media as a pedagogical tool in graduate public health education and training // Journal of Healthcare Communications. 2016. Vol. 1, № 2:12. DOI: 10.4172/2472-1654.100012
64. Rhett A. The traditional lecture is dead. I would know – I’m a professor // Wired.com. 2017. May 11. URL: <https://www.wired.com/2017/05/the-mechanical-universe/> (дата звернення: 01.10.2018).
65. Roehl A., Reddy S.L., Shannon G.J. The flipped classroom: an opportunity to engage millennial students through active learning strategies // Journal of Family and Consumer Sciences. 2013. 105(2). P. 44–49. DOI:

- 10.14307/JFCS105.2.12 URL: <https://pdfs.semanticscholar.org/daa3/b94cdc7b52b3381a7c7e21022a7a8c005f84.pdf>
66. Shyr W.-J., Chen C.-H. Designing a technology-enhanced flipped learning System to facilitate students' self-regulation and performance // Journal of Computer Assisted Learning. 2018. Vol. 34, № 1. P. 53–62. DOI: <https://doi.org/10>
67. Tutorial: Zoom breakout rooms : URL: <https://history.washington.edu/tutorial-zoom-breakout-rooms>
68. Tutorial: Zoom virtual whiteboard : URL: <https://history.washington.edu/tutorial-zoom-virtual-whiteboard>

Анкета для студентів

Шановні здобувачі, ми проводимо опитування для виявлення ефективності використання інтерактивних технологій у навчальному процесі закладів вищої школи. Просимо вас відповісти на запропоновані питання.

АНКЕТА

Вік

Факультет навчання

Спеціальність

Курс (рік навчання)

1. Яка форма роботи на заняттях вам більше подобається?
 - слухати лекцію викладача;
 - слухати виступ одногрупника;
 - групова взаємодія (викладач-студент, студент-студент);
 - висловлювати власну точку зору, демонструвати результати самостійної роботи;
 - працювати з навчальною та методичною літературою самостійно;
 - виконувати одноосібні проекти, завдання на занятті.
2. На Вашу думку, чи вчать у ЗВО самостійно шукати відповіді на проблемні питання, отримувати знання, бути активними на занятті?
 - Так;
 - Ні;
 - Складно відповісти.
3. Чи є можливість на занятті проявити власні можливості, активність самостійність?

- Так завжди;
 - Часто;
 - Залежить від викладача, але рідко;
 - Ніколи;
 - Складно відповісти.
4. Чи буває Вам нудно та сумно на занятті?
- Так завжди;
 - Часто;
 - Залежить від викладача, але рідко;
 - Ніколи;
 - Складно відповісти.
5. Ваші викладачі цікаво та емоційно організовують заняття та викладають матеріал?
- Так завжди;
 - Часто;
 - Залежить від викладача, але рідко;
 - Ніколи;
 - Складно відповісти.
6. Чи є можливість у Вас під час навчання у ЗВО навчитися взаємодіяти з іншими, набути досвід розв'язанн професійних задач у команді?
- Так;
 - Залежить від викладача, але рідко;
 - Ні;
 - Складно відповісти.
7. Як ви розумієте поняття «інтерактивні технології навчання»?
- Технології навчання, які наголошують на активній взаємодії та практичному застосуванні знань учасників навчального процесу;

- Технології навчання, що базуються на передачі знань викладачем студентам без активної участі останніх;
 - Технології навчання, що виключно використовують комп'ютерні програми та штучний інтелект для передачі знань.
8. Які інтерактивні технології навчання Ви знаєте (стикалися на заняттях, використовували самі, чули або читали про них); *(можна обрати декілька варіантів відповіді)*
- Метод ротаційних трійок;
 - Групова робота "Два—чотири – всі разом";
 - Технологія "Карусель";
 - «Діалог»;
 - «Синтез думок»;
 - «Спільний проєкт»;
 - «Коло ідей»;
 - «Акваріум»;
 - «Обговорення проблеми в загальному колі»;
 - «Мікрофон»;
 - «Незакінчені речення»;
 - «Мозковий штурм»;
 - «Ажурна пилка»;
 - «Аналіз ситуації»;
 - «Дерево рішень»;
 - Рольова гра;
 - Дидактична гра;
 - Метод ПРЕС;
 - Метод «Займи позицію»;
 - Дискусія у форматі телевізійного ток-шоу;

- Дебати;
 - Тренінг.
9. Як часто використовуються на ваших заняттях інтерактивні технології навчання?
- Часто;
 - Не дуже часто;
 - Рідко;
 - Ніколи.
10. На яких дисциплінах використовувалися інтерактивні технології навчання у вашому ЗВО? _____
11. На яких заняттях використовувалися частіше інтерактивні технології навчання?
- Лекційні;
 - Семінарські та практичні заняття;
 - Кураторські години;
 - Позааудиторні форми роботи (гуртки, факультативи);
 - Інші види занять _____.
12. Як Ви оцінюєте ефективність використання інтерактивних технологій навчання у вашому досвіді?
- Дуже успішно;
 - Успішно;
 - Середньо;
 - Мало успішно;
 - Не успішно.
13. Які позитивні аспекти використання інтерактивних технологій Ви відзначаєте? (можна обрати декілька варіантів відповіді)
- підвищується активність усіх присутніх;

- стає більш зрозумілою тема;
- є можливість відпрацювати одразу на занятті те, про що розповідали;
- групова робота дає можливість побачити один одного в іншому світлі;
- вчить спілкуватися з позиції професійної ролі;
- викладач стає більш «відкритим» для студента;
- позитивний настрій та занятті;
- формує самостійність у набутті знань та досвіду;
- потім допомагає під час виробничої (педагогічної) практики;
- дає досвід використання окремих інтерактивних технологій далі у власній діяльності;
- не дає сумувати та нудьгувати на занятті;
- власний варіант _____.

14. Які можливі негативні аспекти використання інтерактивних технологій ви помітили? (можна обрати декілька варіантів відповіді)

- витрачається багато часу на занятті, частина матеріалу залишається нерозглянутою;
- потребує багато зусиль для підготовки до такого заняття;
- не всі готові до інтерактивної взаємодії;
- підвищується конфліктність на занятті;
- неможливо використовувати інтерактивні методи у дистанційному форматі;
- не підходять для маленьких груп (3-5 осіб);
- вимагає відповідної матеріальної бази (фліпчарт, відповідно облаштоване приміщення, технічні засоби – мультимедійний проєктор, доступ до WiFi);
- без знання теоретичного матеріалу студенти не можуть взяти участь у такому занятті;

- іноді тема залишається нерозкритою через втрату теоретичної складової;
 - формуються лише тільки практичні навички;
 - власний варіант відповіді _____.
15. Наведіть приклади занять, які запам'яталися Вам через використання інтерактивних технологій: предмет____, тема____, яка інтерактивна технологія була використана_____
16. Чи вплинуло використання інтерактивних технологій на Вашу мотивацію та зацікавленість у навчанні?
- Так;
 - Ні.
17. Чи Ви вважаєте, що інтерактивні технології сприяли кращому засвоєнню навчального матеріалу?
- Так;
 - Ні.
18. Чому на вашу думку викладач може не бажати використовувати інтерактивні технології навчання у своїй практиці (або використовує рідко)? (можна обрати декілька варіантів відповіді)
- Великі витрати часу та ресурсів на підготовку такого заняття;
 - Обмеженість годин на дисципліну (не встигає);
 - Консервативність поглядів;
 - Не підготовленість та необізнаність у різноманітні наявних інтерактивних технологій;
 - Відсутність належного матеріально-технічного забезпечення;
 - Дистанційний формат навчання;
 - Незацікавленість з боку здобувачів;
 - Власний варіант.

19. Чи можуть інтерактивні технології навчання повністю замінити традиційні технології та методи?

- Так;
- Ні.

20. Чи потребують викладачі спеціального додаткового навчання для використання інтерактивних технологій навчання?

- Так ;
- Ні.

21. Що, на Вашу думку, потрібно зробити для вдосконалення освітнього процесу сьогодні? *(можна обрати декілька варіантів відповіді)*

- Удосконалення навчального плану та графіку;
- Підвищення вимогливості викладачів;
- Забезпечення навчально-методичною літературою;
- Поповнення бібліотечного фонду;
- Впровадження найефективніших освітніх технологій;
- Вдосконалення матеріальної бази;
- Різноманітність форм навчальних занять;
- Мене все влаштовує.

Дякуємо за співпрацю!

Анкета викладчів (вставить)

Шановні колеги, ми проводимо опитування для виявлення ефективності використання інтерактивних технологій у навчальному процесі закладів вищої школи. Просимо вас відповісти на запропоновані питання.

АНКЕТА

Вчене звання та ступінь

Факультет, на якому Ви викладаєте

Дисципліна, яку Ви викладаєте

Курс, з яким Ви працюєте

1. Чи є у Вас зацікавленість інноваціями у педагогічній діяльності?
 - Так;
 - Рідко;
 - Ні.
2. Чи є у Вашому закладі умови для впровадження інновацій у педагогічну діяльність?
 - Так;
 - Ні.
3. Чи використовуєте Ви у власній діяльності інтерактивні технології навчання, як часто?
 - Щоденно;
 - Один раз на весь період читання курсу;
 - Декілька разів;
 - Не використовую;
 - Власна відповідь _____.
4. Як Ви визначаєте для себе поняття «інтерактивні технології»?

5. Які інтерактивні технології з нижченаведених вам знайомі (навіть якщо ви не використовували їх)? *(можна обрати декілька варіантів відповіді)*

- Метод ротаційних трійок;
- Групова робота «Два–чотири – всі разом»;
- Технологія «Карусель»;
- «Діалог»;
- «Синтез думок»;
- «Спільний проєкт»;
- «Коло ідей»;
- «Акваріум»;
- «Обговорення проблеми в загальному колі»;
- «Мікрофон»;
- «Незакінчені речення»;
- «Мозковий штурм»;
- «Ажурна пилка»;
- «Аналіз ситуації»;
- «Дерево рішень»;
- Рольова гра;
- Дидактична гра;
- Метод ПРЕС;
- Метод «Займи позицію»;
- Дискусія у форматі телевізійного ток-шоу;
- Дебати;
- Тренінг;
- Власна відповідь _____.

6. Які інтерактивні технології Ви використовуєте найчастіше у власній діяльності?

7. Як Ви оцінюєте ефективність використання цих інтерактивних технологій порівняно з традиційними у власній діяльності?

- Дуже успішно;
- Успішно;
- Середньо;
- Мало успішно;
- Не успішно.

8. Які позитивні аспекти використання інтерактивних технологій Ви відзначаєте? (можна обрати декілька варіантів відповіді)

- підвищується активність усіх присутніх;
- стає більш зрозумілою тема;
- є можливість відпрацювати одразу на занятті те, про що розповідали;
- групова робота дає можливість побачити один одного в іншому світлі;
- вчить спілкуватися з позиції професійної ролі;
- викладач стає більш «відкритим» для студента;
- позитивний настрій та занятті;
- я отримую задоволення від заняття та власної діяльності;
- формує самостійність у набутті знань та досвіду у студентів;
- потім допомога під час виробничої (педагогічної) практики;
- не дає сумувати та нудьгувати студентам на занятті;
- власний варіант_____.

9. Які можливі негативні аспекти використання інтерактивних технологій Ви помітили? (можна обрати декілька варіантів відповіді)

- витрачається багато часу на занятті, частина матеріалу залишається нерозглянутою;
- потребує багато зусиль для підготовки до такого заняття;
- не всі готові до інтерактивної взаємодії, технологія може не спрацювати;
- підвищується конфліктність на занятті;
- неможливо використовувати інтерактивні методи у дистанційному форматі;
- не підходять для маленьких груп (3-5 осіб);
- вимагає відповідної матеріальної бази (фліпчарт, відповідно облаштоване приміщення, технічні засоби – мультимедійний проєктор, доступ до WiFi);
- без знання теоретичного матеріалу студенти не можуть взяти участь у такому занятті;
- іноді тема залишається нерозкритою через втрату теоретичної складової;
- формуються лише практичні навички;
- у відсутності авторитету з боку викладача вони не спрацьовують;
- ефективність залежить від особливостей темпераменту, емпатійності викладача (не всі викладачі здатні використовувати);
- потребують тривалого спеціального навчання;
- нічого не може замінити традиційну класичну форму заняття;
- власний варіант відповіді _____.

10. Чи є спеціальні вимоги до дисципліни, теми та форми проведення заняття для використання на ньому інтерактивних технологій навчання?

- Так, необхідно щоб _____
- Ні, можна використовувати на кожному занятті

11. На якому типі заняття найчастіше та найефективніше використовувати інтерактивні технології навчання

- Лекційні заняття;
- Семінарські заняття;
- Практичні заняття;
- Позааудиторні форми занять (гуртки, факультативи);
- Кураторські години;
- Власна відповідь.

12. Чи вважаєте Ви навчання використанню інтерактивних технологій навчання необхідним для Вашого професійного росту?

- Так, тому що _____
- Ні, тому що _____

13. Чи консультуєте Ви своїх колег та студентів з питань використання інтерактивних технологій навчання у їх професійній та навчальній діяльності?

- Так;
- Рідко;
- Ні.

14. Чи можете Ви назвати колег, до яких можете звернутися за консультацією щодо використання інтерактивних технологій у власній професійній діяльності?

- Так, їх багато;
- Так, але таких досить мало;
- Ні.

15. Де зазвичай Ви отримуєте інформацію щодо сучасних інноваційних технологій навчання для власної професійної діяльності *(можна обрати декілька варіантів відповіді)*

- Соціальні мережі;
- Інтернет;

- Наукові семінари, які організовує факультет, кафедра;
- Конференції та обмін досвідом з колегами;
- Науково-популярні передачі;
- Наукова література;
- Семінари та тренінги, які знаходжу самостійно;
- Курси підвищення кваліфікації, які знаходжу самостійно;
- Майстер-класи, які організовує мій заклад;
- Інформація від студентів (пропонують та розповідають самі);
- Спеціальні підрозділи мого закладу (Центр інноваційних технологій освіти, науково-методична рада, інші центри та підрозділи мого закладу);
- Власна відповідь _____.

16. Назвіть місця, організації де останній раз Ви отримували додаткову інформацію, додаткове навчання щодо використання сучасних інтерактивних технологій навчання

17. Про які сучасні інтерактивні технології ви дізналися за останній час?

Дякуємо за співпрацю!

Тема: «Урок – як основна форма організації навчання»

Питання для обговорення:

1. Поняття форм організації навчання.
2. Класно-урочна форма навчання.
3. Урок — основна форма організації навчання. Типи уроків. Їх структура.
4. Вимоги до сучасного уроку в школі.
5. Підготовка вчителя до уроку та його педагогічний аналіз.
6. Нестандартні уроки, їх характеристика.

Практичні завдання

1. Як зробити урок ефективним?

З використанням інтерактивної технології «Мікрофон»

Мета:

- Заохотити студентів обговорювати та аналізувати різні підходи до організації уроків.
- Розвивати навички публічного виступу та висловлення власних думок.
- Сприяти обміну ідеями та досвідом у групі.

Хід проведення:

1. Поділіть студентів на групи.
2. Кожній групі дайте завдання обрати один підхід організації уроку (наприклад, проблемне навчання, традиційний метод, ігровий підхід тощо).

3. Кожна група повинна підготувати короткий виступ (близько 5-7 хвилин), в якому вони представлять обрану концепцію та представляють свою точку зору щодо її ефективності в контексті навчання.
4. Під час виступу учасники групи використовують "мікрофон" для вираження своїх поглядів та відповідей на питання від інших груп та викладача.
5. Після кожного виступу надайте можливість іншим групам ставити питання або висловлювати свої коментарі.
6. Завершіть завдання спільною дискусією, підкреслюючи ключові ідеї та різноманітність підходів до організації уроків.

2. Чи повинен вчитель бути критичним?

З використанням інтерактивної технології «Аналіз ситуації»

Мета:

- Заохотити вчителів розглядати та аналізувати різні ситуації, що можуть виникнути під час проведення уроку.
- Розвивати навички прийняття рішень та критичного мислення у педагогічному контексті.
- Сприяти обговоренню та обміну досвідом між студентами.

Хід проведення:

1. Розділіть студентів на невеликі групи (3-5 учасників у кожній групі).
2. Кожній групі дайте одну або декілька ситуацій, які можуть виникнути під час уроку. Наприклад:
 - Учень виражає незгоду з викладеною інформацією.
 - З'являється неочікувана проблема технічного характеру.
 - Учень виражає великий інтерес до додаткових матеріалів, які ви не планували включати у цей урок.

3. Кожна група має вирішити, як вони б взаємодіяли з цими ситуаціями під час уроку. Вони можуть обговорювати можливі стратегії, методи розв'язання проблем та взаємодії з учнями.
4. Кожна група представляє свій план дій та аргументує свій вибір перед іншими учасниками.
5. Після презентацій групи можуть ставити одне одній запитання та давати конструктивний фідбек.
6. Завершіть завдання загальною дискусією щодо того, як можна вдосконалити підготовку до уроків та реагування на несподівані ситуації.

Це завдання дозволить студентам розвивати критичне мислення, розвивати навички прийняття рішень та обговорювати педагогічні підходи у колективі.

3. Ідеальний урок очима вчителя

З використанням інтерактивної технології «Займи позицію»

Мета:

- Сприяти обговоренню та рефлексії щодо того, що робить урок ефективним та навчальним.
- Заохотити студентів розглянути урок з різних позицій.
- Розвивати критичне мислення та аргументацію.

Хід проведення:

1. Попередьте учасників семінару про завдання і про те, що вони повинні "зайняти позицію" стосовно ідеального уроку.
2. Розділіть учасників на групи або дайте кожному учаснику можливість вибрати певну позицію (наприклад, вчитель, учень, батько, адміністратор тощо).

3. Кожна група або учасник має підготувати короткий виступ (близько 3-5 хвилин), в якому вони описують свою ідеальну модель уроку та аргументують свій вибір.
4. Після кожного виступу дайте можливість іншим учасникам ставити питання чи висловлювати свої думки.
5. Проведіть обговорення загальних тенденцій, які виявляться під час виступів.
6. Запитайте учасників, чи є спільні аспекти ідеального уроку, а також чи є розбіжності в поглядах різних "позицій".
7. Після обговорення закликайте учасників визначити ключові елементи, які можна застосовувати для покращення ефективності уроків в реальному навчальному процесі.

Це завдання дозволяє учасникам семінару спробувати дивитися на урок з різних точок зору та обговорювати різні аспекти ефективності уроку. Такий підхід сприяє рефлексії та обміну досвідом.

4. Вчитель-дизайнер «Мій урок»

З використанням інтерактивної технології «Спільний проєкт»

Мета:

- Розвивати співпрацю та комунікацію між учасниками.
- Створити спільний проєкт, який включає ключові елементи ідеального уроку.
- Заохочити творчість та інновації в створенні уроків.

Хід проведення:

1. Розділіть учасників на групи (3-5 учасників у кожній групі).

2. Задайте завдання кожній групі розробити концепцію ідеального уроку, включаючи різні аспекти, такі як структура уроку, взаємодія з учнями, методи навчання, оцінювання та інші ключові елементи.
3. Визначте термін та ресурси, якими може користуватися кожна група для підготовки свого проєкту.
4. Кожна група презентує свій проєкт, використовуючи ілюстрації, схеми, короткі відеоролики чи інші засоби візуалізації.
5. Після презентацій надайте можливість іншим групам ставити питання та висловлювати свої думки.
6. Завершіть завдання обговоренням загальних висновків та ідей, які виникли під час презентацій.
7. Запитайте учасників, як вони можуть використати ідеї та елементи, запропоновані в інших проєктах, для покращення своїх власних методик викладання.

Це завдання не лише сприятиме обміну та обговоренню ідеалів ефективного уроку, а й дозволить учасникам семінару активно співпрацювати та творчо працювати над створенням спільного проєкту.

5. Як обрати найкращі методи для мого уроку?

З використанням інтерактивної технології «Дерево рішень»

Мета:

- Заохотити учасників обирати оптимальні методи та підходи навчання залежно від конкретних ситуацій.
- Розвивати аналітичне мислення та вміння вирішувати завдання в реальному часі.
- Визначити фактори, які впливають на вибір методів навчання.

Хід проведення:

1. Підготуйте дерево рішень, що відображає різні методи навчання (індивідуальна робота, групова робота, дискусії, практичні завдання, тощо).
2. Розділіть учасників на групи.
3. Надайте кожній групі конкретну педагогічну ситуацію або завдання, наприклад:
 - У вас є група учнів з різним рівнем здібностей.
 - Учні виявляють нецікавість до предмету.
4. Кожна група повинна використовуючи дерево рішень, визначити оптимальний метод або комбінацію методів для вирішення своєї ситуації.
5. Групи готують коротку презентацію, в якій вони пояснюють свій вибір та аргументують, чому обрані методи є найефективнішими для їхньої ситуації.
6. Після презентацій проведіть обговорення загальних принципів та факторів, які впливають на вибір методів навчання на уроці.
7. Закликайте учасників обговорити, як вони можуть взяти до уваги різні фактори при плануванні та реалізації уроків.

Це завдання сприяє активному вивченню методів навчання та розвитку навичок вибору оптимального методу в конкретних навчальних ситуаціях.

6. «Тренуємо себе – Я провожу урок»

З використанням інтерактивної технології «Рольова гра»

Мета:

- Розвивати навички ефективного проведення уроку та управління класом.
- Заохотити творчий підхід до вирішення педагогічних завдань.
- Сприяти обміну досвідом та навичками між учасниками.

Хід проведення:

1. Розділіть учасників на групи (можна формувати групи в залежності від їхніх педагогічних досвіду та сфери навчання).
2. Кожна група отримує конкретну роль або сценарій для рольової гри, пов'язаної з проведенням уроку. Наприклад:
 - Вчитель, який має вести урок з нової теми в класі з високим рівнем емоційної напруги.
 - Вчитель, який проводить урок за використанням комп'ютерних технологій.
 - Вчитель, який планує урок для групи обдарованих дітей.
3. Кожна група готується до рольової гри, розробляючи стратегії взаємодії з учнями, використання різних методів та реагування на непередбачені ситуації.
4. Проведіть рольові гри, де кожна група представляє проведення уроку згідно зі своєю роллю.
5. Після кожної рольової гри забезпечте можливість для обговорення та відзначте сильні сторони кожної групи, а також надайте конструктивний фідбек.
6. Завершіть семінар обговоренням загальних висновків, виділяючи ефективні методи та стратегії ведення уроків.
7. Закликайте учасників визначити, як вони можуть застосувати здобуті знання та досвід у своїй власній педагогічній практиці.

Це завдання дозволить учасникам відчувати себе в ролі вчителя в різних педагогічних ситуаціях, сприяючи вдосконаленню їхніх навичок ведення уроку та вирішення педагогічних завдань.

Додаток Д.

**Тема: «Основні організаційні форми виховної роботи та напрями
виховання»**

Питання для обговорення:

1. Мета, завдання та зміст основних напрямів виховання.

- Розумове виховання;
- Формування наукового світогляду;
- Моральне виховання;
- Патріотичне виховання;
- Статеве виховання і підготовка до сімейного життя;
- Правове виховання;
- Екологічне виховання;
- Трудове виховання;
- Економічне виховання
- Профорієнтаційна робота;
- Естетичне виховання;
- Фізичне виховання;

- Виховання міжнаціональної та релігійної толерантності;
- 2. Які класифікації форм організації виховної роботи існують? Наведіть найбільш поширені форми виховної роботи.
- 3. Поняття позакласної та позашкільної виховної роботи.
- 4. Масові, групові та індивідуальні форми виховної роботи.
- 5. Позакласні навчально-виховні заклади.

Практичні завдання:

1. Ток-шоу «Про виховання»

З використанням інтерактивної технології «Ток-шоу»

Мета:

- Заохотити обговорення основних організаційних форм та напрямів виховання.
- Сприяти взаємодії та обміну думками між учасниками.
- Розвивати навички аргументації та слухання інших думок.

Хід проведення:

1. Розділіть учасників на групи, призначивши кожній групі роль (модератор, експерти, гості).
2. Модератор: обирається один учасник, який буде вести програму.
3. Експерти: кілька учасників, які готують короткі промови щодо різних аспектів організаційних форм та напрямів виховання.
4. Гості: решта учасників, які представляють різні точки зору та думки щодо виховання.
5. Кожна група отримує час для підготовки свого виступу. Експерти розглядають конкретні аспекти виховання, а гості формують свої думки та аргументи.

6. Проведіть ток-шоу, де модератор представляє експертів та запитує гостей про їхні думки щодо виховання.
7. Закликайте учасників розділити свої враження від ток-шоу та визначити ключові ідеї, які вони взяли для себе.

Це завдання дозволяє учасникам ефективно вивчати та обговорювати ключові аспекти виховання, використовуючи формат телевізійного ток-шоу для взаємодії та обміну думками.

2. Я на місці іншого

З використанням інтерактивної технології «Займи позицію»

Мета:

- Розвивати емпатію та розуміння ролі вчителя в освітньому процесі.
- Сприяти обговоренню різних підходів та форм виховання.
- Розвиток творчого мислення та пошук оптимальних рішень.

Хід проведення:

1. Розділіть учасників на дві групи: "Вчителі" та "Батьки/Учні".
2. Учасники групи "Вчителі" отримують завдання обрати одну з основних організаційних форм виховної роботи (наприклад, індивідуальна робота, групова робота, проєктна діяльність тощо).
3. Учасники групи "Батьки/Учні" отримують завдання представляти різні позиції та виражати свої очікування від вчителя.
4. Кожна група має час на підготовку своїх аргументів.
5. Проведіть обговорення в форматі "Займи позицію", де учасники групи "Вчителі" представляють свій вибір організаційної форми, а група "Батьки/Учні" виражає свої думки, сумніви та очікування.
6. Після обговорення змініть ролі, щоб обидві групи мали можливість висловити свої позиції.

7. Завершіть семінар обговоренням загальних висновків та ідей, які виникли під час вправи.
8. Запитайте учасників, які підходи або форми виховання їм здалися найбільш ефективними та чому.

Це завдання дозволяє учасникам пережити роль вчителя та батьків/учня, що сприяє кращому розумінню взаємодії та вимог в області виховання та організації роботи з дітьми.

3. Організаційні форми виховання

З використанням інтерактивної технології «Два-чотири – всі разом»

Мета:

- Порівняти та визначити основні переваги та недоліки різних організаційних форм виховної роботи.
- Сприяти взаєморозумінню та обговоренню різних напрямів виховання.
- Сприяти розвитку комунікативних та аналітичних навичок.

Хід проведення:

1. Розділіть учасників на групи по дві-чотири людини.
2. Надайте кожній групі інформацію про різні організаційні форми виховної роботи (наприклад, індивідуальна робота, групова робота, проєктна діяльність тощо).
3. Кожна група має завдання розповісти інформацію про вибрану організаційну форму виховання, навести приклади, вказати переваги та недоліки.
4. Після підготовки презентацій, проведіть сесію "Два-чотири – всі разом", де кожна група презентує свою інформацію перед іншими учасниками.
5. Після кожної презентації надайте короткий час для питань та обговорення з учасниками.

6. Після всіх презентацій проведіть обговорення загальних висновків та порівняйте різні організаційні форми виховання.
7. Закликайте учасників обговорити, як вони можуть використати здобуті знання у своїй власній практиці.

Це завдання дозволяє учасникам активно працювати в групах, аналізувати різні аспекти організації виховання та ділитися своїми враженнями та висновками.

Додаток Е.

Тема: «Загальні основи педагогіки вищої школи. Особливості педагогічного процесу у закладі вищої освіти»

Питання для обговорення

1. Проблема єдності та цілісності світового освітнього простору. Загальносвітові тенденції розвитку сучасної педагогічної науки.
2. Сутність та функціональні характеристики педагогіки як науки.
3. Визначення предмета педагогіки вищої школи, її основні категорії.
4. Система антропологічних наук та місце педагогіки. Проблема діалектичного взаємозв'язку педагогіки та психології.
5. Принципи та методи педагогічного дослідження.

Практичні завдання

1. Основні аспекти вищої освіти

З використанням інтерактивної технології «Акваріум»

Мета: Розвинути розуміння студентами основних аспектів вищої освіти та педагогічного процесу за допомогою обміну думок та досвіду.

Підготовка до заняття:

1. Вибрати ключові аспекти (наприклад, роль викладача, технології у викладанні, інтерактивні методи) для обговорення на семінарі.
2. Створити групи студентів, кожна з яких отримає свою тему для обговорення.

Хід проведення:

1. Перша частина (групова робота):

- Кожна група обговорює власну тему протягом певного часу (наприклад, 20-30 хвилин).
- Студенти записують ключові висновки та ідеї, що виникають під час обговорення.

2. Друга частина:

- Член однієї групи переходить до іншої, де розповідає про основні висновки своєї групи.
- Учасники інших груп слухають та додають власні ідеї, порівнюють їх з іншими.

Висновки та обговорення:

Обговорення основних тем, підкріплене новими ідеями та думками, які з'явилися під час міжгрупового обміну. Визначення ключових аспектів, які виникли під час обговорення і мають значення для педагогічного процесу у ЗВО.

Метод "Акваріуму" дозволяє створити сприятливу атмосферу для обміну думками та досвідом між студентами.

2. Поліпшення педагогічного процесу у ЗВО

З використанням інтерактивної технології «Мозковий штурм»

Мета: Створити умови для формування конструктивних ідей та рекомендацій, спрямованих на поліпшення педагогічного процесу у вищій школі, через колективне обговорення та генерацію ідей.

Підготовка до заняття:

1. Обрати ключове питання щодо педагогіки вищої школи для обговорення.
2. Підготувати дошку чи місце для записування ідей студентів.

Хід проведення:

1. Формування питання:

- Надати студентам ключове питання.
- Запросити всіх учасників активно долучитися до обговорення.

2. Запис ідей:

- Записати всі ідеї, що надходять від студентів, на дошці без оцінювання чи аналізу.

3. Групування ідей:

- Колективно визначити схожі та пов'язані ідей, групуючи їх на дошці.

4. Обговорення рекомендацій:

- На основі сформованих груп ідей, спільно визначити можливі рекомендації для поліпшення педагогічного процесу у вищій школі.

Висновки:

Підсумувати отримані ідеї та рекомендації, виділяючи ключові аспекти, що виникли під час обговорення. Проаналізувати, наскільки отримані рекомендації можуть бути корисними та реалізованими у педагогічній практиці. Наголосити на важливості та ефективності методу "Мозкового штурму" у стимулюванні творчого мислення та генерації ідей.

Додаток Ж.

Тема: «Контроль і оцінка знань студентів»

Питання для обговорення

1. Комплексна система оцінювання знань.
2. Різноманітні шкали оцінювання.
3. Самостійна робота студентів як провідна складова навчального процесу.
4. Підвищення частки поточного оцінювання в загальному підсумковому оцінюванні.
5. Проблема усного опитування у світлі принципу об'єктивності.
6. Впровадження кредитно-трансферної системи навчання та нові сучасні методи оцінювання.

7. Принцип всебічності контролю та стандартизовані (тестові) методи контролю.
8. Альтернативні і комбіновані методи оцінювання (Мак Брайд, Д.Дрейк, М.Левінські)

Практичні завдання

1. Вивчення форм та методів оцінювання

З використанням інтерактивної технології «Займи позицію»

Мета: Створити для студентів можливості систематизувати знання та розвинути аналітичні та критичні навички у сфері контролю та оцінювання навчального процесу через обговорення переваг та недоліків різних методів оцінювання.

Підготовка до заняття:

1. Визначення методів оцінювання: Вибір і ознайомлення з різними методами оцінювання для подальшого обговорення.
2. Формування груп: Розділення студентів на групи для обговорення окремих методів оцінювання.

Хід проведення:

1. Обговорення методів: Кожна група обговорює переваги та недоліки обраного методу оцінювання.
2. Презентація позицій: Обрані члени групи представляють позицію своєї групи перед аудиторією. Аудиторія ставить запитання для уточнення аргументів та розбору позиції.

Висновки та обговорення: Обговорення та порівняння висловлених позицій та аргументів різних груп.

Технологія "Займи позицію" дозволяє студентам активно взяти участь у формуванні аргументованих поглядів щодо методів оцінювання, сприяє розвитку аналітичних та дискусійних навичок у сфері контролю й оцінки знань.

2. Аспекти контролю

З використанням інтерактивної технології «Дерево рішень»

Мета: Створення можливості для студентів аналізувати та обговорювати ключові аспекти системи контролю й оцінювання вищої освіти через створення власного "Дерева рішень".

Підготовка до заняття:

1. **Ознайомлення з технологією "Дерево рішень":** Роз'яснення цілей та методології створення "Дерева рішень".
2. **Формування завдань:** Визначення ключових аспектів системи контролю та оцінювання для подальшого аналізу.

Хід проведення:

1. Створення "Дерева рішень":

- Студенти отримують завдання скласти перелік ключових аспектів системи контролю та оцінювання вищої освіти.
- У групах вони створюють «Дерево рішень» відповідно до конкретного аспекту.

2. Обговорення гілок «Дерева рішень»:

- Студенти обговорюють кожну гілку, визначають переваги та недоліки різних підходів.

- Групи готують короткий висновок, обґрунтовуючи свій вибір та виділяючи ключові аспекти системи оцінювання.

3. Висновки та обговорення: Обговорення та порівняння висновків різних груп. Оцінка досягнутих результатів та їх можливого впливу на педагогічну практику.

Технологія "Дерево рішень" сприяє аналізу та обговоренню ключових аспектів системи оцінювання, розвиває навички аналізу та вміння аргументовано вибирати найкращі рішення.

3. Який метод контролю кращий?

З використанням інтерактивної технології «Карусель».

Мета: Створення можливості для студентів аналізувати та обговорювати різні методи контролю та оцінювання, визначення переваг і недоліків різних підходів у груповому форматі.

Підготовка до заняття:

1. **Ознайомлення з методами контролю та оцінювання:** Надання списку з переліком різних методів.
2. **Формування груп:** Студенти об'єднуються в групи для обговорення методів.

Хід проведення:

1. **Обговорення методів контролю та оцінювання:**
 - Групи обговорюють інформацію та обирають представників для коротких презентацій.

- Під час презентацій студенти презентують обрані методи, а інші учасники ставлять запитання.

2. Обговорення та аналіз:

- Групи обговорюють переваги та недоліки представлених методів в контексті навчального процесу.
- Обговорення та порівняння висновків різних груп.
- Оцінка досягнутих результатів та їх можливого впливу на педагогічну практику.

Технологія "Карусель" сприяє обговоренню та аналізу різних методів контролю й оцінювання, забезпечує активну дискусію та взаємний обмін поглядами між учасниками.